

Un cel nou i una terra nova

Carles Bellver Torlà

Un cel nou i una terra nova

Seguit de set somnis d'escriptors i un d'una
escriptora

Carles Bellver Torlà

2015

CC BY-NC

Contes, 5

Premi de narrativa breu Josep Pascual Tirado 2015

Edició de l'autor

Primera edició: Unaria, 2015

Revisió 2/20190406

Copyright 2017 Carles Bellver Torlà

Aquesta obra està subjecta a la llicència Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional de Creative Commons. Per veure una còpia de la llicència, visiteu creativecommons.org.

carlesbellver.net

Un cel nou i una terra nova. *Un jove funcionari —“home de negre”— arriba a una ciutat que podria ser València, intervinguda pel govern central. Des d’aquell primer vespre començaran a passar-li coses sorprenents. Un títol extret de l’Apocalipsi per a una història d’amor amanida amb fortes dosis de surrealisme i crítica social.*

Set somnis d’escriptors i un d’una escriptora. *Vuit proses breus que evoquen els mons i les sensibilitats literàries de Jean Ferry, Augusto Monterroso, Lord Dunsany, R. L. Stevenson, H. P. Lovecraft, Ray Bradbury, Giovanni Papini i Maria Folch.*

—Unaria

Un cel nou i una terra nova

*Un pit-roig en una gàbia
tot el cel encén de ràbia.*

—William Blake, *Auguris d'innocència*.

A I. M. G.,
des d'aleshores,
per sempre.

Just abans de la fi del món

§1. La casa en què vaig venir a allotjar-me —un edifici de pisos modernista vingut a menys, dividit en habitatges no totalment aïllats uns d'altres— se m'apareixia als vespres com un laberint, una xarxa secreta de túnels o la cova d'Alí Babà: un espai per moments fronterer amb els somnis o amb la fantasia. La indefinició dels límits, un cert desordre, i les restriccions que afectaven sovint l'ús de l'enllumenat, contribuïen sens dubte a modelar aquesta sensació. La primera o la segona nit, no n'estic sempre segur perquè les hores d'aquella setmana originària se m'amunteguen en la memòria, vaig errar el camí en eixir del lavabo. Vaig girar a l'esquerra en compte d'anar a la dreta, vaig baixar per una escala que no era la que havia agafat per a pujar i, finalment, vaig seguir per un corredor que tampoc no vaig distingir del meu, tot i que el vaig entreveure més atapeït d'andròmines que adés, i a posteriori és evident que això m'hauria d'haver fet sospitar. Quan creia, doncs, que entrava en la meua cambra després de l'espill i el paraigüer, potser idèntics als altres o potser no del tot iguals, vaig irrompre de fet en una cuina, on una família d'aire rústic s'aprestava a sopar. El pare barbut amb la boina calada fins a les orelles, la mare en bata i els dos infantons esbalaïts, en pijama com jo mateix. Vuit ulls m'interrogaven i jo vaig farfallejar una disculpa i em vaig escapolar tan de pressa com vaig poder, amb el propòsit de desfer les meues passes i encertar la ruta de tornada, però amb tan poca traça que de nou em vaig confondre —hauria jurat que, ara sí, reconeixia els quadres penjats en la paret— i vaig anar a parar no pas al meu dormitori sinó a un altre. Un de més menut, de manera que en travessar la porta vaig restar a mig metre escàs d'un llit en què una dona jove, d'una vintena curta d'anys, asseguda, es despallava. Immediatament, una reacció ben natural, es va tapar els pits i el ventre amb la camisa de dormir. Sense badar boca, però, i sense deixar de mirar-me de fit a fit, em va invitar a atansar-m'hi amb un gest de la mà que li quedava lliure i m'agafà la meua. M'havia ruboritzat. Impossibile dissimular l'erecció. Amb l'altra mà, amb la que fins llavors pudorosament es cobria, em va abaixar els pantalons ratllats de mussolina que estrenava.

—Pareixes un cavall.

No vaig copsar en el seu to —ni tampoc en l'expressió de la seua cara— cap indicatiu de sarcasme. Més prompte, això sí, una viva curiositat, un desig d'entendre. Es va gitar i va separar les cames. “Vine”, em va dir. Es va mullar els dits amb saliva i em va mostrar per on. Jo em vaig acabar de traure la roba i m'hi vaig tombar a sobre.

A la matinada em va donar indicacions precises per a trobar la meua cambra i em va fer marxar.

De vegades crec recordar que aquella primera nit vaig dormir d'una tirada, després del llarg viatge en tren i d'un sopar frugal servit pels meus amfitrions. Però llavors m'adone que no, que aquell son reparador s'hagué d'esdevenir en tot cas després de jaure amb Ella.

§2. Si en baixar del tren, en l'Estació del Nord, vaig creure que percebia senyals clars d'un cert vigor econòmic en la sòlida enginyeria de ferro i formigó —i d'un geni artístic també, en la decoració al·legòrica, rica en motius vegetals i encapçalada per una àliga com a símbol de la velocitat—, en eixir al carrer vaig haver d'acceptar que es tractava tan sols d'un miratge, o dels vestigis potser d'una minsa prosperitat passada. Enfront, envers la plaça de la Vergonya, les façanes amb miradors i balconades burgesos maldaven encara per mantenir l'engany —tot i la brutícia que ennegria la pedra— i el fènix al capdamunt d'una cúpula convocava òbviament —desesperadament— un improbable futur després de la foguera. Però la visió en girar la cantonada, on ens esperaven quatre taxis atrotinats, apuntava sense remei a l'abisme, a l'abocador de les cendres. Els xofers, recolzats en els seus vehicles, paraulejaven, es grataven l'aixella, escopien a terra menyspreant la higiene i el decòrum, alhora que, des d'un portal proper, tres dones ens aguitaven. Les cuixes i la pitrera a l'aire, malforjades, maquillades i emperrucades com si es prepararen per a una sinistra funció de varietats, em feren pensar cada una en una espècie zoològica diferent: llargaruda com una girafa, carallarga com una egua, rodanxona com un porquet. (Comparar les persones amb animals, o més exactament percebre-les així, és una disposició innata del meu cervell, no cap maldat deliberada, que m'ha fet la guitza des que tinc ús de raó.) De sobte, mentre regatejàvem el preu dels trajectes, van començar a llançar-nos impúdiques invitacions. Això em va fer posar nerviós i em vaig afanyar a acceptar la tarifa que m'oferien, probablement abusiva.

—No corregueu, mocosos —ens acomiadaren en fer-se palès que no ateníem els seus reclams—, que no ens mengem els xiquets!.

La capa espessa de boira que entelava el cel m'afligia. No perquè no n'haguera vist mai cap d'igual, sinó perquè no m'esperava retrobar-la ací, en aquesta regió agrícola que la propaganda turística exalçava com una terra lluminosa i floral. El recorregut, en fi, en un d'aquells cotxes ronyosos fins al carrer de les Arts Màgiques, número 33, va servir per a confirmar les pitjors impressions després de la primera. La misèria, la indolència i la immoralitat s'estenien pertot arreu. Gent gran mendicant en cada carrer, o remenant les escombraries, cases enrunades o a punt d'enrunar-se, solars plens de deixalles, tàpies cobertes de gargots obscurs, o d'heura si la natura feia el favor. Res d'això, tanmateix, no era el més greu. No era només que la ciutat i els seus habitants es degradaven a ulls veients, sinó que, més enllà d'aquestes petites circumstàncies que induïen a la pietat o a la repugnància, m'assaltava la idea —es repetiria altres vegades— que la realitat en ella mateixa es desarmava davant de mi. Poc abans de fer cap a la meua destinació provisional vam creuar un pont —“el de l'Exposició”, m'informà el taxista: Déu meu, quina mena d'exposició?— per damunt d'un riu que només ho era de nom, ja que mancava totalment d'aigua.

§3. Cada dia, si més no des que em vaig poder convèncer que no em passaria res dolent pel camí, em despertava a trenc d'alba i marxava a peu fins a la Delegació d'Hisenda: un d'aquells edificis monumentals, una mica més lluny de l'estació, molt semblant als que vaig contemplar en arribar. A aquella hora els carrers eren totalment deserts. Ni tan sols els pidolaires, ni els carteristes, no s'havien llevat encara. Només s'hi veia passar alguna furgoneta del servei de neteja, òbviament insuficient, i molt de tant en tant un cotxe de policia amb els llums encesos que no s'aturava mai. Una ciutat bruta, doncs, però en calma. La passejada, d'uns trenta-cinc a quaranta minuts, si no resultava plaent, almenys em venia bé per a deixondir-me abans de posar-me a examinar lligalls i lligalls.

Durant la Davallada es va desvelar que en el Protectorat de Llevant, i en altres regions perifèriques del Gran Regne, s'havien deixat de tramitar la majoria de les taxes, fins a un noranta per cent de la suma que hauria pogut ingressar el Tresor. Unes vegades per suborns, o per pactes il·lícits; altres, es deia, senzillament per desídia. Durant un temps s'havia palpat amb la punta dels dits una opulència fora mida. Tot ho penetrava una febre dels negocis iniciada en descobrir-se vetes d'or en els barrancs de la costa. Aquesta hipertròfia de la compravenda, una autèntica histèria col·lectiva, s'acompanyà d'un abandonament general de les responsabilitats, una tàcita descurança. Els poders locals, que

presumien de guiar amb mà de ferro la prosperitat, es va demostrar que havien dilapidat els diners de maneres vertaderament inexplicables.

Siga com siga el filó es va esgotar; era molt més petit que no es calculava —si és que es feren mai càlculs— i les activitats productives o improductives, l'economia en general, s'havien aturat en sec. A conseqüència d'aquest col·lapse, l'administració regional va patir una paràlisi anímica i hagué de ser suspesa temporalment per l'Autoritat Central, que hi va enviar un cos nombrós de funcionaris per a fer-se càrrec dels afers públics. Novells, la majoria de nou ingrés, molts interins com jo. Als de la meua remesa se'ns havia assignat la missió de revisar cada expedient sistemàticament, *meticulosament* —aquest era de bon tros l'adverbi preferit del Sr. Malmusell, el nostre cap d'àrea, que el repetia a tota hora i el pronunciava exactament així, *subratllant-lo*—, a fi de traure'n tot el suc que poguérem. Entenent per suc diners per a l'Estat, mitjançant reclamacions i execucions de deute, multes, embargaments. Malmusell era un inspector veterà, vocacional; astut, esquerp, rabosí, gairebé carronyer.

§4. Ens allotjaren d'ofici en hotels barats, en pensions, fins i tot a alguns en domicilis particulars, com em va passar a mi. Ens calia tenir, ens digueren, una ment oberta, estar preparats per a adaptar-nos als canvis, acceptar les diferències. La primera sorpresa en la casa on vaig venir va ser la porta del carrer, que es podia obrir des de dalt, des dels pisos, utilitzant un dispositiu de cordes i politges francament rudimentari, però cal admetre que enginyós. Tampoc no hi havia ascensor, ni tan sols un d'aquells antediluvians com el que em mirava amb por quan era menut, quan la mare em portava als metges, o com el que després em trobaria en la feina, dels que pugen i baixen dins d'una mena de gàbia metàl·lica, amb la maquinària i els cables exposats a l'escrutini general (cosa que a mi no em tranquil·litzava gens: és per una bona raó que els mecanismes interns de les coses haurien de romandre ocults).

Tenia, però, la meua cambra, ni més ni menys, acceptablement àmplia, confortable i ventilada, i un bany escales amunt sols per a mi: excepte urgències, s'excusaren. Què més volia? Els costums, això era evident, divergien d'aquells amb què m'havia criat. Els horaris de les menjades, els noms d'algunes coses bàsiques. Que les salsitxes es digueren *llonganisses*, que hom comprara per a *esmorzar* —a mitjan matí— *coca* —de tomata, d'espínacs—, *pastisset de peix* (de tonyina) o *rosquilletes*, cruixents i esponjoses; que per anar un dia massa abrigat pogueres *agafar la pallola*; o que s'enorgulliren d'improvisar:

“pensat i fet”, recalcaven de grat. Però Vicentico i Desemparada —els meus amfitrions— van ser des del primer dia dues persones d’allò més correctes i amatents, sempre ben disposades a atendre les meues peticions i a resoldre els meus dubtes o petits problemes, de vegades fins i tot sense esperar que els ho demanara. Tenien, és clar, les seues rareses, com tothom quan és vist de prop. Estaven jubilats. Ell era un home amb bigoti com els d’abans, la cara redona amb mig somriure inscrit permanentment. Una mica despistat, absort en les seues dèries. Passava el temps fent mots encreuats i col·leccionava en pres-tatges els quaderns ja completats, junt amb diccionaris de tota mena gastats per l’ús. Desemparada, mentrestant, anava aqueferada amb una cosa o altra: preparava el sopar, arreglava la cuina, passava el plomall pels mobles del saló o sargia uns mitjons del seu marit. Sempre li quedava alguna feina per fer. I, tanmateix, advertia en ella una certa distinció, una delicadesa, que no es corresponien amb aquesta condició aparent de mes-tressa de casa. Com si haguera viscut temps millors i en el seu fur intern no els haguera abandonat mai del tot. Potser en aquesta mateixa casa abans de ser partida i veure’s obligats a llogar cambres? La seua aparença, també: era una dona prima i petita, de trets fins, la cara neta, invariablement pentinada amb els cabells recollits i amb bon gust per a la roba, discreta, però moderna i d’estampats alegres. No em va sorprendre, doncs, que cantara fragments d’òpera mentre anava per casa, però que foren en llemosí, confesse que això em va fer dreçar les orelles. També amb el seu home empraven per a comuni-car-se la seua llengua. Jo no l’havia sentida mai. En coneixia, és clar, l’existència. En l’es-cola primària estudiàvem quins eren els altres idiomes de l’estat, però crèiem que no eren llengües de cultura i que només les parlaven individus o grups ben definits: la gent gran del camp no alfabetitzada, intel·lectuals esnobs o capelletes de joves romàntics, proclius al separatisme. M’intrigava per tant que ho feren aquesta bona gent de ciutat, tan normals, afables i educats. La jurisprudència i el sentit comú, se’ns havia dit, no ava-laven l’ús dels dialectes davant de terceres persones que no els entengueren, o que es po-gueren sentir violentes per això.

(Més endavant sabia que era sempre la mateixa òpera: *La filla del Rei Barbut*. M’ho contà una vegada el senyor Vicentico. Van assistir a l’estrena al Principal, quan eren nu-vis o novençans, i després en van comprar l’enregistrament. I el tocadiscos també, a posta. Era l’únic disc que tenien, tret d’una col·lecció de singles que regalaven amb algu-na marca de licor. Però aquests no els posaven mai. Eren cançons populars, antics èxits de la ràdio molt passats de moda.)

La primera nit, efectivament, vaig sopar amb ells: coliflor amb beixamel gratinada. El meu estómac no ha tolerat mai la col, ni la beixamel, però per cortesia no vaig gosar refusar el plat. Vaig fer el cor fort i me'n vaig engolir més de mitja ració, una cullerada darrere d'una altra. Quan vaig jutjar que la porció que em deixava no significaria una ofensa vaig posar per excusa el cansament del viatge, que d'altra banda era ben cert, i em vaig retirar.

§5. Ens agradava besar-nos, llargament, cada nit, i després fer l'amor. Va ser així durant mesos. En acabant de sopar i de rentar els plats, Desemparada s'endormiscava al sofà davant de la tele amb la reposició d'alguna sèrie, o amb algun concurs de per riure en què la cadena pública regalava xecs sense fons. Vicentico, llavors, es reconcentrava en els seus mots encreuats. Jo els deia bona nit i, en lloc de tancar-me en la meua cambra, amb sigil propi de funcionari m'esquitllava fins a la seua. Ella m'esperava sempre en el llit.

A la matinada marxava. Jo treballava fins al vespre de dilluns a divendres. Dissabte fins a les dues. El clic dels interruptors damunt de les taules marcava el ritme de la feina. L'havies de prémer en donar carpetada a un assumpte i emprendre de seguida el següent. Calia no perdre un segon ni per a agafar aire. El conserge, el senyor Aurelio, menut i coix, es passejava per la sala amb l'uniforme de botons de llautó, recollia els formularis emplenats i se'ls enduia a Auditoria, on comprovaven que quadraren amb els comptadors corresponents i actualitzaven les xifres individuals de productivitat. El qui es relaxara i baixara d'un cert percentatge de la mitjana dues setmanes seguides, o tres d'alternes, podia ben bé ser despatxat, d'acord amb les clàusules annexes al nomenament que vam subscriure abans de venir. Aquesta tensió buscava vies d'eixida. Cadascú s'esbrava com podia. El senyor Aurelio, malgrat el balanceig, es movia entre les taules amb una estranya agilitat que a mi em feia pensar en un mico, potser un tití (vegeu-hi, una altra vegada, aquesta mania meua). El cas és que de vegades algú no es podia aguantar el riure, la hilaritat s'encomanava fàcilment i ell s'empenyava. Llavors remugava, maleïa entre dents i desapareixia una estona. No deixa de ser intrigant fins a quin punt es poden assemblejar una oficina i una escola d'infants.

Mentrestant Ella, que jo sabera, s'estava tot el dia a casa, en la seua mínima cambra, el contingut de la qual es limitava al llit —el nostre tàlem—, el penjador i el bagul per a la roba i la taula amb l'ordinador, els llibres i piles de fotocòpies ratllades i subratllades. Preparava exàmens, algun tipus de prova o tràmit acadèmic equivalent, amb efectes ad-

ministratius o laborals. Jo no ho sabia encara, no ho acabava d'entendre. Entre altres raons, d'una banda, perquè Ella no m'ho explicava, i de l'altra, perquè per ordre del Directori s'havien cancel·lat absolutament tots els processos de selecció de personal, en totes les administracions, com a part de les mesures d'estalvi prescrites als països del sud.

No discernia tampoc amb quina matèria tenien a veure aquells estudis. Els llibres canviaven amb freqüència. Portaven el segell de la biblioteca de la Universitat i podien ser de qualsevol tema. Recorde per exemple un manual d'àlgebra, un tractat de botànica, la *Introducció a l'economia positiva* de Richard Lipsey, la *Història de la Filosofia i de la Ciència* de Ludovico Geymonat o els *Sonets* de Shakespeare. Aquesta extensió universal de coneixements em mereixia una enorme admiració i un gran respecte, tot i que de fet no representava cap barrera entre nosaltres, perquè no en parlàvem mai. No parlàvem molt, en realitat, de res. Cada nit ens estimàvem i dormíem, descansàvem. Durant el dia fèiem vides separades.

§6. Un matí, nogensmenys, en eixir de la feina per anar a esmorzar, va creuar el carrer per davant de mi. Era la primera vegada que la veia fora de casa i, hom podria dir, fora del llit. Vaig trigar, de fet, uns segons a reconèixer-la, quan ja s'escolava i la perdia de vista. A la llum del dia, dreta entre les coses del món, m'havia paregut més baixeta, més petita, i això em va confondre. Però, a banda d'aquesta nimietat, haig de dir que em va causar una viva impressió la seua manera de caminar, amb una dignitat especial, l'esquena recta, el cap ben alt i una mena d'aurèola que la distingia dels altres vianants. Una determinació com si sabera on anava: encara que sone a ximplera dit així. Em va envair la curiositat, perquè jo sí que que no ho sabia, on anava Ella, així que se'm va acudir seguir-la. M'avergonyeix confessar-ho, i molt més posar en escrit que de debò ho vaig fer. Però he promès que no contaria mentides, que explicaria tota la veritat. La meua història des que vaig arribar ací, fins a on sóc ara, i de debò que ho estic intentant amb totes les meues forces.

Vaig córrer, doncs, fins a la cantonada per on s'havia esmunyit, i encara la vaig veure entrar en el casalici vetust de la Universitat vella, en el carrer de la Nau. M'hi vaig apropar i, des del llindar de la porta, vaig observar com lliurava uns papers en una finestreta. Si m'hi quedava plantat, vaig pensar, em descobriria de seguida i s'enutjaria amb mi, de manera que vaig tirar enrere i vaig cercar un amagatall al pany d'enfront, dins d'una portalada fosca. D'allí estant, mentre procurava desentranyar el sentit de la seua acció, algu-

na cosa indefinida em va començar a neguitejar. Vaig suposar que es tractava del sentiment de culpa, per la vilesa que estava cometent —espiar la persona estimada—, però després, a poc a poc, vaig començar a notar una presència en les tenebres darrere de mi. Em vaig girar lentament i puc assegurar que hi havia, clavat en la paret, el cadàver d'una mena de drac. Un cocodril, en realitat, ressec i farcit. El treball del taxidermista suggeria una bèstia farta i vella, indolent, un punt sorneguera. Més amunt, un crucifix m'advertia que trepitjava un temple catòlic. Però per a mi era obvi que em trobava des de feia un temps en el país de les meravelles, no sempre grates d'admirar (altres vegades sí). Tant se me'n donava, en tot cas, l'animàlia, perquè, en el seu estat, devia fer centenars d'anys que resultava més perillosa la corca que l'habitava, i a més a més el meu interès era un altre. Em vaig oblidar del rèptil, per tant, i vaig tornar a mirar cap a fora, a l'altre costat del carrer. Llavors, en veure que eixia, vaig esperar que s'allunyara i em vaig personar al lloc on havia estat. Vaig demanar detalls: què havia vingut a fer exactament la senyoreta que acabava de marxar? Malauradament la funcionària de torn, una senyora d'edat avançada amb una insígnia regional en la solapa de la jaqueta, no es va deixar acovardir per la meua identificació ministerial i m'avià amb imprecacions, irreproduïbles, en vernacle.

No em vaig donar, però, per vençut. A la nit, després d'estimar-nos, jo no dormia. Ella s'alçà per anar al lavabo i jo vaig aprofitar l'avinentesa per a regirar-li —jure que no ho havia fet mai— els papers de la taula. Heus-la ací: una instància per a presentar-se a una oposició d'educació.

L'endemà vaig dedicar la mitja hora d'esmorzar —amb l'excusa que se m'havia complicat una diligència— a investigar en l'Arxiu. Si no m'equivocava, era notori que una disposició governamental limitava el percentatge de reposició de places vacants —per jubilacions, incapacitat, defunció, etc.— pràcticament a zero. Vaig consultar els butlletins i, amb l'ajuda de l'encarregada, vaig localitzar el decret que buscava i altres documents relacionats. En efecte, s'hi establia una fórmula en què intervenien un gran nombre de variables: factors de població, l'índex oficial d'inflació, la variació del dèficit públic, el nombre de llicències d'activitat concedides per circumscripcions, la quantia de la producció agrícola i industrial, precipitacions, temperatures màximes i mínimes, classificacions esportives, accidents de circulació i dues dotzenes més d'eventualitats. Un còmput cabalístic que, se sobreentenia si llegies entre línies el preàmbul, s'havia de tancar sempre amb un nombre negatiu o pròxim a zero. Sorprenentment, en aquesta circumstància concreta —

l'afluència de turistes russos i la venda de clubs de futbol, sobretot, foren determinants —, havia estat igual a 0,480975. La Conselleria d'Educació regional va interpretar que podia traure *una* plaça, i l'Autoritat Central, com es podia esperar, va interposar un recurs en què al·legava que calia aplicar-hi la Llei d'Arrodoniments de la Primera Dictadura. Contra pronòstic, el Tribunal de Garanties va resoldre que la norma no era vigent i avalà per tant la convocatòria.

§7. A mi també m'agradava llegir. A les vesprades, en eixir de la feina, de vegades m'estava una estona en la biblioteca municipal, que em venia de camí en tornar cap a casa. Igual que Ella, no hi buscava lectures per a distraure'm, sinó per a saber-ne més. Em vaig empassar de punta a punta una *Enciclopèdia regional* i un volum molt informatiu i amè, amb fotografies, titulat *Viatge pel meu país*. Però el que més em va fascinar, de forma hi tornava sovint, era el *Llibre del bé i del mal*, un recull d'esdeveniments extraordinaris de temps pretèrits. Aquest es podia llegir sense seguir cap ordre, espigolant històries d'ací d'allà. Un rat penat que alertava el Rei d'una estratagema dels sarraïns, facilitava així que reeixira la conquesta i per aquesta raó mereixia un lloc d'honor al capdamunt de l'escut de la ciutat. Un sant local que feia tants miracles, i generava tanta passió, que el prior del convent li prohibia que continuara usant les seues facultats, en prevenció de massa tumults i problemes. Vuit-cents i escaig dels seus prodigis li reconegué el Vaticà: curar malalts, fer brollar fonts, suspendre en l'aire un home a mitja caiguda des d'una bastida... O aquell mosso astut i coratjós, capaç d'enfrontar-se amb un drac —el que jo vaig veure?—, en una cova vora el riu, i matar-lo d'un ensurt encarant-lo amb el seu reflex en un espill. I el llaurador venturós que entropessava en un camp de lledoners amb una figureta màgica, un amulet oriental, i inaugurava un culte que passava d'una religió a una altra en el tombant d'una època.

Quina gent, Déu n'hi do, més singular. Quin fons de segles rere un vernís de banalitat! Un dia d'aquells, fora de la biblioteca em vaig trobar una pintada que deia: "Visca el Regne de València". Algú hi havia afegit, amb lletra apressada: "I tots els seus cavallers".

§8. Els diumenges, sobretot al començament, ens preparaven dinars, visites als museus, alguna excursió. Fins i tot ens van convidar a assistir a una desfilada militar, en un lloc privilegiat tocant a la tribuna d'autoritats: l'esquadra de gastadors, la banda de música de la unitat d'intervenció ràpida, el xerric dels blindats al darrere, l'avió de reacció que va fer un vol rasant, eixordador, i va foragitar milers d'estornells dels àlbers mentre his-

saven la bandera. Tota mena d'activitats en grup, per esbargir-nos i també, enteníem, perquè no tinguérem ocasió de barrejar-nos massa amb la població local. Com si haguérem volgut. (Després, cada vegada més, la majoria es feien els seus plans, sempre entre nosaltres, i ja no ens sentíem tan obligats a seguir cada citació, cada consigna.)

La primera trobada va ser en uns jardins on hi havia hagut un palau d'època àrab. Gairebé tots els funcionaris d'Hisenda, i alguns de Governació, ens vam arreglar en taules llargues parades en l'esplanada, prop de l'estany. Les dones, que eren menys, juntes en una sola taula a la vora de l'aigua. Va ser allà que es van contar —jo no hi vaig participar— casos d'alguna manera semblants al meu, en primera i en tercera persona. Davant de mi, un dels companys més grans —un dels pocs funcionaris de carrera— es va vanter de tenir relacions sexuals amb la viuda que regentava la seua pensió. Simulava contar-ho als que tenia al costat, però parlava en un to de veu prou alt, mesuradament perquè, sense arribar a cridar, ho escoltàrem quants més millor.

—Si la vegéreu, com jo, entre setins, sedes i tuls... talment una marquesa! Però quina fera, senyors, com ganyola. Ahir algú en devia sentir els udols i es devien esverar, o se'n van molestar, i van avisar la policia. Quan els municipals van tocar a la porta em va fer amagar corrents en un armari. Allà dins a les fosques, entre els seus abrics vells i l'olor de naftalina, no m'hauria sorprès trobar-hi algun antic amant en conserva. Bon dia tingueu, tant de gust de conèixer-vos...

I així feia esclafir les riotes i continuava escampant un reguitzell d'intimitats, que un mínim sentit del pudor —al contrari que a ell— m'impedeix divulgar. No comptava menys de quaranta i molts anys, potser cinquanta, però es vestia i es captenia ridículament com si s'haguera quedat instal·lat en la vintena.

—Per això va venir —em digué a cau d'orella Emilio, company de negociat—, per buscar folgança. És casat i es va deixar dona i fills. Un pocavergonya.

Una mica més tard, a l'hora dels cafès, els cigars i les copes de conyac, algú va deixar caure que se li havia insinuat —“oferit”, fou el participi exacte— la xica que arreglava les cambres. I un altre que l'hostalera li volia “col·locar” la seua filla, “pàl·lida i prima però no d'una manera malaltissa”, sinó “gràcil” i “deliciosament coqueta”, tot i que ell, tanmateix, s'estimaria més “tastar” les formes generoses de la mare. Ramón, un altre company, que s'allotjava en la mateixa casa, ens va confessar, ell sí en petit comitè, que aquesta se-

nyora no el deixava en pau, però que, a efectes pràctics, trobava d'allò més imprudent embolicar-s'hi i no pensava cedir als embats mentre poguera. La seua seriositat va fer que ens aguantàrem el riure. L'endemà al matí, quan sucava l'ensaïmada en el cafè amb llet, en la barra de la cafeteria, jo hauria dit que li brillaven els ulls. Al cap d'un parell de setmanes es va mudar de pensió.

§9. A casa em tenia el camí après. Durant un temps em vaig entretenir a delinear mentalment el plànol. Fins i tot el vaig esbossar en algun full que es degué perdre en el trasbals de la riuada. La meua cambra, el corredor, el menjador, la cuina, l'escala que pujava al pis de dalt, el lavabo, l'altra escala, l'altre pis: un altre món paral·lel en què m'endinsava a les nits. Des del principi vaig sospitar que Ella formava part de l'altra família amb què vaig topar la primera nit. La meua cartografia sustentava aquesta hipòtesi, però quan vaig voler temptejar-la fent un rodeig va tallar en sec la discussió.

—Tens germans? —li vaig preguntar—.

—No —em va contestar—.

Potser no ho volia admetre. Se n'avergonyia, em vaig dir, s'imaginava que em pareixerien uns pobletans incultes. Tant com això no, és clar, però sí que em costava entendre que poguera ser filla d'aquella gent una persona tan llesta i tan especial.

Les meues enrònies d'aleshores. Vaig fer també l'inventari dels quadres del corredor. Hi havia dos olis de dimensions mitjanes, cada un d'un estil ben diferent. Un era una composició colorista, més prompte infantil, naïf, amb un senyor vestit com un indià en un entorn selvàtic, papagais i un tucà per sobre i l'amenaça d'una pantera que treia el cap entre l'espessor. En l'altre, més classicista, destacava en primer pla el rostre somrient d'una senyora gran, els cabells grisos recollits, certament semblant a Desemparada: el mateix òval rosat i les galtes pigoses, els llavis i el nas fins, i sobretot l'expressió, l'esguard entre sorprès i confiat; i al darrere un paisatge de camps llaurats, suaus pujols i edificacions llunyanes. Vaig suposar des del primer moment que eren retrats de parents dels meus amfitrions. I tanmateix, en alguna ocasió, a força de contemplar-la, la dama del somriure em va fer pensar en Ella ans que en Desemparada, tot i que evidentment eren com la nit i el dia. No es podien assemblar més que en algun tret superficial i circumstancial. He estat sempre, en fi, un fracàs com a fisonomista.

Si n'hi haguera hagut més, pensava, hauria pogut construir una genealogia, un arbre de família. Ací hi ha l'àvia, allà un oncle, etc. Però la resta, vuit en total, eren dibuixos al carbó de format molt més petit i d'un altre tipus. Simples exercicis, aparentment. Una xiqueta jugant amb una pilota, llegint, asseguda, una mà que agafava un nino, un got, un pitxer. N'hi havia un, el darrer abans de l'espill, que em cridava fortament l'atenció.

—T'agraden? —em va enxampar Desemparada un vespre—. Els va fer Vicentico. Anava a classes a l'Escola d'Arts i Oficis i s'inspirava en nosaltres i en les històries de la meua família. Però després va perdre l'interès. Només se li acudien idees estranyes i ho va deixar estar. Ja no li ha abellit mai tornar a pintar ni a dibuixar.

Li vaig dir, per descomptat, que sí, que m'agradaven, tot i que la imatge de la xiqueta dins d'una gàbia, com un pardalet, em feia venir una esgarrifança cada vegada que la mirava de reüll, en passar.

§10. L'eixida més sonada, sens dubte, la que va suscitar més expectació entre la concurrència de la seu d'Hisenda i voltants, va ser el viatge en globus. Ens havien de dur en autocar fins a un solar als afores de la ciutat, en el sector de l'horta, on l'enginy aerostàtic estaria preparat per a enlairar-se. A mi em feia pànic pujar-hi i vivia un conflicte anticipat: admetre públicament la meua pueril covardia o bé suportar una angúnia, un turment, que em podia fer explotar davant de tothom en arribar l'hora, i això seria pitjor encara. Aquella setmana, quan els altres esmentaven el tema i feien petar la xarrada, jo dissimulava. Reia quan tocava riure, m'arronsava d'espatles amb l'assumpte de les similituds i diferències entre l'avió, l'avioneta o l'ultralleuger, procurava fer veure que aquest no seria pas el meu primer vol. Però a les nits somniava balons que el vent feia giravoltar, o s'estripaven i la pèrdua de gas els propulsava erràticament de la manera més irrisòria, o s'estavellaven contra un cingle. El bufit del cremador em ressonava a l'orella cada matí, en despertar-me, i no s'esmoreïa fins que em concentrava en la paperassa en l'oficina.

Temia que d'alguna manera no conegueren ja tots la veritat, la meua por. Quan vam venir ací, gairebé tothom es va traslladar en avió, molt més ràpid i còmode. Jo, amb l'excusa d'estalviar per al dia de demà, vaig dir que preferia el ferrocarril. Com que alguns altres també hi optaren, i les seues raons, crec, eren sinceres, suppose que el meu cas no degué resultar inversemblant. Ara, ai las, què podia fer.

El diumenge de l'excursió em vaig llevar de bon matí tal com estava previst, em vaig endreçar de pressa i vaig marxar. Però en compte de dirigir-me al punt de trobada, en el passeig de l'Albereda vora el riu, vaig començar a caminar en sentit contrari. Al cap d'una estona, quan vaig suposar que Ramón havia d'estar a punt d'eixir —ell no havia destacat mai per ser massa puntual— vaig buscar una cabina i vaig telefonar a la seua pensió. Tapant-me el nas amb els dits, per estrafer la veu, li vaig dir que tenia mal de gola, que m'havia pujat una febrada tremenda durant la nit i que a penes havia pogut eixir del llit per trucar. Vaig amanir el breu missatge amb falsos tossits i esternuts i vaig penjar sense donar-li l'oportunitat de contestar-me. A continuació em vaig passar el dia d'un tamboret a un altre. Enumeraria la seqüència de bars que vaig visitar i els beuratges que vaig ingerir, si aconseguira recordar-me'n amb prou exactitud. En un local estret del camí de Trànsits, el televisor mostrava escenes d'un foc, flames que consumien arbres i cases. Res de nou, vaig pensar, res més que l'afecció dels mitjans a exhibir desgràcies properes o llunyanes per excitar l'ànsia d'atrocitats del populatxo. Els comentaris de la clientela, de fet, em van parèixer encara més incendiàries que les imatges, i a més a més vaig copsar que s'adreçaven contra el col·lectiu forani. Si comprenien que jo n'era un no la comptava. I ja em va estranyar, que no se n'hagueren adonat, puix em constava que solen tenir-hi molt bon olfacte. Siga com vulga vaig escapar i em vaig arriscar en altres caus, quatre o cinc, o sis. En tornar a casa al vespre em sentia baldat i marejat com un allioli. Aquella nit, després de perbocar i rentar-me, ja no vaig voler sopar i me'n vaig anar de seguida a buscar-la. La vaig trobar dreta, vestida, estranyament esglaiada. Crec que va interpretar el meu estat com el xoc normal produït en presenciar l'accident. Evidentment jo no en sabia res, tot i que, vaig raonar més tard, alguns d'aquells parroquians n'estaven parlant.

Se'm va abalancar i em va estrènyer amb una força insòlita. Sense afluixar l'abraçada un gram, m'ho digué.

—Etic embarassada.

§11. L'endemà, dilluns, malgrat el bon oratge —ja era ben entrada la primavera—, em vaig posar un mocador al coll per afermar la mentida. Però en arribar a la feina no es va fixar ningú en mi. La notícia del dia era el sinistre i d'això parlaven en rogles. Parant bé l'orella em vaig informar que, mentre la majoria prenia un àpat i el globus feia l'última ronda, una ratxa sobtada de vent el desvià i s'enredà amb un cable elèctric. Es va desplo-

mar, els ocupants van quedar malferits i, el pitjor de tot, no es va poder evitar que el foc s'estenguera ràpidament pels boscos i conreus pròxims. Quan es va donar l'alerta i els serveis forestals reeixiren a controlar l'incendi s'havien cremat més de cent hectàrees. Una veritable catàstrofe ambiental i també econòmica, per a acabar de rematar el trist panorama de la zona. A aquesta hora les brigades continuaven treballant a fi d'extingir els darrers focus actius.

Amb la intenció de canviar de tema, i perquè allò altre també m'havia sorprès, ho vaig comentar. Venint havia vist en alguns carrers equips de topògrafs, de trets orientals, que ho mesuraven tot. L'amplada de les vies, l'alçada de les cases, la ubicació dels fanals, de les clavegueres...

—No te n'has assabentat? —s'exclamà Emilio—.

Jo no m'assabentava mai de res. M'ho explicà. Corria el rumor que l'Autoritat Central planejava vendre aquesta part del territori després de sanejar-ne els comptes. Amb tota certitud el candidat número u per a signar l'adquisició era la República Popular Xinesa, que hauria registrat una oferta formal i deien que dipositava un aval multimilionari. Fins i tot es deia que estaven instal·lant una Agència de Colonització en l'antic Ateneu.

—Ara segur que aprofitaran açò de l'incendi i dels danys per a rebaixar l'import.

A la nit vam seguir el guió de sempre, com si no ens haguérem dit res vint-i-quatre hores abans. Ja no en vam tornar a parlar. Jo em feia creus, no em sabia avenir de no haver-ho vist abans. No me n'havia volgut adonar? Em pensava que simplement s'havia engreixat una mica? Estava espantat, però intentava no demostrar-li-ho. Quan em vaig adormir vaig somniar que volava amb el globus, però era un viatge idíl·lic. Contemplava l'Albufera, primer, que era com una petita mar, i la mar més gran tot seguit. Ens envolàvem cap amunt, cap amunt, i jo no patia, sinó al contrari. Gaudia de la bellesa indescriptible d'aquest país, l'horta i els camps a l'altra banda, les muntanyes al fons i un castell remot.

§12. El dissabte següent, o qui sap si l'altre, mentre esmorzàvem en la barra del bar Barrachina —truita amb faves tendres i llonganisses amb tomata fregida i pimentó— Ramón ens va dir que les xiques d'Arxiu ens havien convidat a una festa, en el seu pis, aquella mateixa nit. Les xiques d'Arxiu, n'eren tres: Hortensia, Violeta i Margarita. Vivien en un àtic, enfront de les torres de Serrans a l'altra banda del riu. A Ramón, això ho sabíem tots perquè no ho amagava gens, li feia gràcia Hortensia.

Jo no m'hi podia negar, no sabia com fer-ho sense haver de donar explicacions massa enrevessades, mentides incloses, però confiava si més no a acurtar el tràngol i tornar a casa tan d'hora com poguera. A mitjan vesprada li vaig passar una nota pel badall de la porta, perquè sabera on seria i sobretot per avisar-la que potser vindria tard. Havíem quedat al peu de les torres. Vam creuar el pont i ens vam presentar en l'edifici a l'hora convinguda. Elles sí que tenien ascensor, un aparell modern amb doble porta i amb un espill que ens reflectia a Ramón, a Emilio i a mi, més la dotzena de roses, la botella de vi i la capsa de xocolatines que portàvem respectivament. Sort de l'ascensor, perquè eren setze pisos i hauríem assolit el cim sense alè i suant el sagí. Érem a mitjan maig i la primavera esdevenia estiu abans d'hora, un estiu mediterrani, calorós i apegalós d'una manera a què no estàvem habituats. Ens va obrir la porta Hortensia, o gairebé caldria dir una altra Hortensia, com una germana o una cosina que s'hi assemblaren —el típic aire de família—, però maquillada i pentinada més agosaradament, amb dues talles més de pit i un vestit roig que li venia massa just. La cosmètica i la llenceria, diria Emilio l'endemà, poden obrar miracles. O miratges, va replicar algú, no recorde qui. (Ningú? Vaig pensar jo l'acudit?)

Aquesta altra Hortensia, doncs, va rebre el ram de mans de Ramón i dues besades a galta i galta. Li'l retornà de seguida, junt amb la resta de presents, i li manà:

—Vés a deixar tot això a la cuina i porta'ns uns còctels.

Vosaltres, va afegir adreçant-se a Emilio i a mi, passeu cap a dins.

El menjador era ple de gent. En coneixia alguns de la feina, molts altres no. Devien venir de diversos ministeris. De sobte es va apoderar de mi una basca, una inquietud. Potser només es tractava d'una urgència fisiològica.

—Hauria d'anar al bany.

—La primera porta a l'esquerra —m'indicà Hortensia—, però ara no t'encantes que açò s'anima.

Els invitats ocupaven també la cuina i les cambres adjacents. L'ambient se'm feia asfixiant. En tornar vaig veure Ramón que transportava amb dificultats unes quantes copes en una safata. Vaig entrar en la cuina, d'on ell eixia, i em vaig buscar una mica de lloc per servir-me un vermut i uns canapès. Em vaig recordar que no havia dinat i segurament

tenia un buit en la panxa. En acabar el refrigeri vaig veure de reüll que l'Hortensia em feia senyals des de la porta. Afortunadament ens separava una multitud. Vaig contestar-li amb un gest ambigu i em vaig escapolir cap a la galeria, que va resultar que es continuava amb la terrassa, on no hi havia ningú. En aquell moment hi vaig veure un oasi, un recés inesperat a l'aire lliure, i m'hi vaig sentir segur recolzat en la barana, protegit per la volta del cel gris del vespre sense estels. Una ingenuïtat, una equivocació de principiant, ja que, si m'enxampava allí, no em quedaria cap escapatòria més que llançar-me al buit. Una llarga caiguda i abraçar el destí sota les llambordes. Hortensia, és clar, s'havia ensumat la meua fugida i va fer una maniobra envoltant a través del menjador. En un minut em va tenir acorralat. Com a últim recurs em vaig girar cap a fora i ella féu igual. Miràvem a l'est.

—Darrere d'aquelles cases —em digué— hi ha el mar.

—Sí?

Jo ja ho sabia, perquè tinc un bon sentit de l'orientació i recordava el blau immens des del globus. Però em feia el desentès.

—Demà anirem a la platja —perseverà—. Prendrem el sol i nadarem. Agafarem raquetes, revistes, sandvitxos. Una bossa nevera amb cocacoles i cerveses. Voldràs venir amb nosaltres?

—Li ho comentaré a Ramón.

—Deixa estar Ramón.

Aparegué ell, amb les copes. El seguia una de les altres, crec que era Violeta.

—Per fi us trobe. On t'havies ficat?

Doncs ja ho veus, no li vaig contestar. Els seus ulls radiaven ira. Devia estar molt empenyat amb mi. Vaig pensar: em voldria fulminar, si no em clava una ganivetada aquesta nit me la clavarà dilluns, literalment o metafòrica. Però jo no tenia culpa de res. En aquell instant es va esdevenir una mena de commoció. Ara sé que havia sonat el timbre i algú havia anat a obrir. Aleshores, des de la terrassa, no ho vam sentir. No distingíem el què, però vam entendre que estava passant alguna cosa. Després d'un cert enrenou la gent s'havia quedat aturada, s'havien interromput les converses, la dringadissa i les ria-

lles. Es giraven cap a la porta i s'anaven apartant, es formava una mena de passadís que conduïa paulatinament cap a nosaltres. Portava un vestit negre, curt, cenyit i tibant, que convergia, igual que els ulls de tothom, en la prominència del seu ventre. Tret dels meus, posats en els seus llavis, mai vistos de carmí.

—Ens n'anem? —em proposà, amb una serenor d'ànim i un somriure forçats però creïbles—.

En l'ascensor ens besàvem. Em mossegà el coll, em xuclà la llengua. Em devorava. Per a la resta haguérem de córrer mitja ciutat fins a arribar a casa.

§13. Aquella nit vaig dormir com un angelet. No recorde què vaig fer l'endemà. No vaig eixir de la seua cambra, per primera vegada, en tot el dia? Han passat molts anys i han passat moltes coses, el món ha canviat, nosaltres també, i la meua memòria no és perfecta. Són molts els buits i els passatges dubtosos. Sé que la nit següent vaig dormir pitjor. A trenc d'alba, cap a les sis, em vaig despertar d'un ensurt i no vaig tornar a agafar el son fins a l'hora de llevar-me. El cant d'una merla en una de les moreres del carrer, just davall de la finestra, no em distreia pas de la meua preocupació. Tenia gravada l'escena: tothom bocabadat quan marxàvem, les murmuracions que esclataven en tancar la porta, el nostre èxtasi diferit. Em vaig rentar i me'n vaig anar a treballar amb l'ai el cor. Esperava que em cridaren a capítol tan bon punt entrara en l'oficina i se'm plantejara un problema disciplinari. I, nogensmenys, ningú no me'n va dir res. No és que se n'hagueren oblidat, o que no ho tingueren present —Ramón, sense anar més lluny, em picà l'ullet quan em va veure—, però per alguna raó pareixia que ho deixaven passar.

L'únic esment, el va fer Emilio, sense alçar del tot el cap mentre anàvem revisant la paperassa.

—Legalment ella no et pot obligar a una anàlisi d'ADN, per la teua condició de funcionari de l'estat en serveis especials.

Jo, incapaç de mamprendre la pila d'expedients que se m'amuntegaven, vaig perdre el matí recercant la normativa que tenia a mà. Malgrat les meues sospites, gairebé certes si la certesa pot ser intensa però confusa, ni l'Estatut Bàsic del Funcionariat, ni les clàusules annexes al nomenament —ni tan sols, comprovaria més endavant, el dret foral de l'Antic Regne, provisionalment suspès— no es referien en cap punt a una circumstància d'aquest caire. Per tant, calia concloure que no havia comès cap infracció objectiva.

(Altres prohibicions, extravagants, que sí que constaven en els diversos codis: treballar el diumenge; participar en jocs d'atzar no gestionats per l'administració; tenir animals domèstics, excepte caderneres o tortugues; entonar públicament cants regionals.)

A última hora, quan plegàvem, Emilio se'm va tornar a adreçar. Jo encara temia que sorgira l'assumpte.

—Anem a prendre unes canyes. Tinc novetats.

Em va fer pujar la tensió. Però era una altra cosa: la qüestió xinesa. Segons pareixia, l'incendi no va inquietar gens els orientals, però un nou informe geològic alertava d'una tara estructural, una falla o quelcom semblant. Emilio havia sentit —de vegades els caps parlaven davant de nosaltres com si no hi fórem— que renunciaven a l'oferta de compra. Únicament pagarien el senyal dipositat en el Banc Central, o ni això: havien presentat sengles protestes davant l'Organització Mundial del Comerç i la Santa Aliança perquè els el reintegraren. Adduïen mala fe contractual, i els centres de poder i els mitjans internacionals, la Casa Blanca, el club Bilderberg, el Financial Times i *tutti quanti* es decantaven a favor d'ells.

Emilio va demanar que ens posaren una altra ronda de cerveses i unes ametles i va prosseguir.

—I això no és tot. Han dit que el pla B del govern és concedir-hi la independència.

La independència, va preguntar Ramón, a qui, si ací no la reivindica ningú? En altres indrets potser, sí que se'n parla. Més prompte a crits, va reblar, però ací no. Això rai, va contestar Emilio.

—Cal soltar llast i no es demana opinió. És una decisió presa. He entès que es tracta d'una fórmula nova, original. Independència per vint-i-cinc anys, revisable, sense competències d'exterior ni de defensa. Tota la gestió pública passarà al sector privat. Una mena de concessió administrativa. Tenen més que arranjat un acord amb el principal empresari de la regió. Serà la primera minirepública corporativa d'Europa Occidental.

Abans de marxar, cadascun per un costat, Ramón encara em digué a cau d'orella:

—Molt bonica, la nena. Sí que li has fet una bona panxa. Has pensat com te n'eixiràs, d'aquesta?

§14. Jo no sabia com me n'eixiria. La situació esdevenia sufocant per moments, sobretot en la seua cambra. Al començament de juny la calor que anticipava l'arribada de l'estiu es va enfil·lar de colp i volta en els termòmetres. Em recorde eixugant-me la suor en la feina, mentre Ella, a casa, en roba interior i camisa de dormir, amb l'embaràs tan avançat, amb prou feines aconseguia descansar, ni encara menys estudiar. Però què hi podíem fer. Una vesprada, encara en l'oficina, davant d'uns justificants d'una fàbrica de ventalls, se'm va acudir una solució ni que fóra parcial: intercanviar-nos les cambres. La meua tenia un finestral més ampli, orientat al nord, i quedava més resguardada per les finques de davant, de manera que rebia menys hores la solana. A la nit li ho vaig proposar. Em va escoltar atentament, reflexiva, silenciosa. Meditava: aquest era el seu tarannà. No es precipitava mai. Demà, li vaig dir, parlaré amb els amos dels pisos i miraré d'arreglar-ho.

—No —em va tallar—, ja ho arreglaré jo.

Fins llavors no se m'havia acudit que poguera tenir cap relació amb Vicentico i Desemparada. Comptat i debatut eren veïns, però no els havia esmentat mai en cap de les nostres —breus i poques— converses de mitjanit.

—Els coneixes? —li vaig preguntar—.

—Sí.

La nostra relació funcionava així. I no crec que es puga dir que funcionava malament. Almenys a mi ja m'anava bé i em pense que a Ella també. L'endemà, de bon matí, me'n vaig anar a treballar, i en tornar a primera hora de la vesprada —era dissabte— em vaig trobar la mudança enllestida. Ella vivia en la meua cambra i jo en la seua. I cada nit ens gitàvem en la meua, que ara era la seua. El canvi va resultar positiu en tots els aspectes. Ella descansava i treballava una miqueta millor, i en arribar jo, bé, no és que fins llavors la xafogor ens haguera amortit el desig, però, amb la nova provisió d'espai i d'oxigen, encara vam trobar marge suficient per enardir-nos uns graus més.

§15. El dilluns següent, quan ens vam posar a treballar, la taula de Ramón era buida. Millor que no tarde, vaig pensar: la manca de puntualitat se sancionava amb descomptes progressius en la nòmina. Però el rellotge avançava i ell no acudia. Vaig mirar cap a la taula d'Emilio, que es va arronsar d'espatles i em va fer un gest que no vaig saber desxifrar. A l'hora d'esmorzar vam anar junts al bar i li vaig preguntar.

—Saps què li passa? És malalt?

—El van arrestar ahir. L'acusen d'un delict de d'auxili a la rebel·lió. És en la Model, detenció preventiva fins que se celebri el judici. I que no li toque un consell de guerra.

El món em va caure damunt. Quan ens van comunicar que militaritzaven el servei no vaig creure que això tinguera cap conseqüència real per a nosaltres. Si et limites a complir les teues tasques, em vaig dir, no cal que patisques per res. És cert que hi havia hagut reports, creia que exagerats, sobre batudes i inspeccions que localitzaven armes, manuals de guerrilla urbana o de fabricació de bombes en cambres de lloguer. Però eren sempre casos distants, poc clars, i individus quasi anònims que no coneixia ningú directament, en tal que treballava abans en la quarta planta, que va ser company d'aquell, conegut d'aquest. Ramón era una altra cosa, un amic.

—Ni pensar-ne, d'anar a veure'l —se'm va anticipar Emilio—. En prendrien nota i tu podries ser el pròxim.

Malgrat l'advertència, a la vesprada vaig anar fins a la presó, en l'extrem oest de la ciutat. Estava determinat a entrar-hi, i tanmateix vaig restar una estona plantat davant de la porta, altíssima i gruixuda i pesant, sense gosar a donar el pas. Abandoneu, pensava, tota esperança... Un home va baixar d'una furgoneta, aparcada damunt de la vorera, i se'm va acostar.

—Que veníeu a veure algú?

—Jo? Per què?

—Doncs perquè, si és això, us puc vendre a preu de saldo l'últim permís d'avui. A aquesta hora ja no esperàvem més visites.

Feia molt mala fila i preferia que no em veieren amb ell, així que li vaig comprar la butlleta només per desempallegar-me'n. No em creia ni de bon tros que fóra un document vàlid, però, quan em vaig decidir a tocar al timbre, l'agent amb tricorn que em va atendre el va agafar, em va demanar el DNI i em va fer passar sense més comprovacions. La llum del corredor parpellejava. Vaig començar a marejar-me mentre caminàvem.

—A qui vol veure?

Vaig poder parlar amb Ramón a través d'un vidre tèrbol i d'un tub rovellat. La transformació experimentada pel meu company en només dos dies em va colpir. No era la veu, que sonava deformada i llunyana, ni l'uniforme de pres, ni la lividesa o que no s'haguera afaitat, sinó el cap cot, que no em mirara mentre m'explicava que, en les cases en què s'havia allotjat, havia intimat amb dones autòctones, que si li estiraven la llengua no sabia estar-se de xarrar i que potser era per això que l'acusaven, per parlar massa sense parar-se a pensar amb qui, ni el que deia, ni per què li ho preguntaven.

Els deu minuts van passar lents, com si el temps s'arrossegara entre nosaltres amb pena i llangor. No em vaig poder desprendre de la por que no em deixaren marxar. Un policia se'l va endur i un altre, el meu, em va escortar cap a fora.

—Segur que vol eixir? —em va dir, ja prop de la porta—. Pense-ho bé, ací dins no passarà inquietud. La situació és dolenta, li ho dic jo, que cada setmana he d'anar a atonyinar aquesta patuleia i omplir el camió. Que no poden dedicar-se a alguna cosa de profit, en lloc d'esvalotar les places?

Mentre parlava pegava voltes al meu carnet. Vaig témer que se'l quedara, que em volguera fer xantatge, qualsevol cosa. “Funcionari”, va murmurar.

—Doncs demane el trasllat a la presó, vostè que pot. O cometa algun delicte menor i que el tanquen, tant s'hi val. Però no faci com el seu amic, no s'embolique amb males companyies. A mi em van ficar en la garjola fa quaranta anys per robar una gallina. Mal disgust quan em van dir que era lliure. Vaig matar el guàrdia, me'l vaig menjar, em vaig posar la seua roba i els seus arreus i vaig enterrar els ossos en un racó del pati. Cada any, el dia dels fets, vaig a la capella i pregue per ell i per mi. No me n'oblido mai.

No ho vaig poder resistir més. Dominat pel pànic li vaig arrancar el carnet de les mans, vaig obrir jo mateix la immensa porta, que va grinyolar amb el lament de mil ànimes de l'infern, i no vaig parar de córrer com un boig fins que vaig deixar de sentir la ferum de podridura que exhalava aquella horrible fortalesa.

§16. L'endemà, quan no ens escoltava ningú, Emilio em va confiar qui havia denunciat Ramón. Havia estat Hortensia. Jo, evidentment, de primer no m'ho vaig creure.

—És filla de militar, té bons contactes en la capital i pocs escrúpols. No s'aturaria davant de res per a aconseguir el que volguera. En resum, que això que li ha passat al pobre Ra-

món és un avís. Per a tu, si vols entendre-ho.

La diferència entre Emilio i nosaltres era que ell havia tingut més contacte amb el poder, una relació més propera amb els cercles de comandament. Va treballar un any complet a Ministeris, mentre que els altres només havíem fet substitucions en agències de tramitació i d'atenció al públic. Estava ben informat, però tendia a dramatitzar, malpensava de la gent i sovint s'empescava maquinacions hiperbòliques. Això em pareixia a mi, tot i que de fet ja no sabia què pensar.

Al vespre, anant cap a casa, em vaig trobar una manifestació com altres que havia vist al llarg dels darrers mesos, però aquesta molt més concorreguda. Feia calor. L'aigua amb què els arruixaven va ser benvinguda i celebrada per la turbamulta. Vaig notar un entusiasme jovial que no comprenia, atesa l'amenaça dels vehicles blindats i les fileres d'anti-disturbis protegits amb escuts, armats amb porres i amb escopetes de pilotes de goma. Al cap d'uns minuts es va produir una càrrega d'una violència extrema. Van encerclar els grups de revoltats perquè no escaparen i s'hi van acarnissar. Tot i que em vaig mantenir a una distància prudent, la sang vessada, mesclada amb l'aigua de les mànegues, va fluir per la calçada tot el tram d'avinguda fins on era jo i es va escolar per una claveguera al meu davant. Els plors que vaig escoltar em ressonaren al cap durant hores i dies.

§17. Tombats al llit li acarona el ventre rodó, un sol inflat. Ella dormia. Jo em preguntava què passaria. I el que va passar és açò. Mentre al nostre voltant s'acceleraven els esdeveniments, el seu cos va seguir funcionant aliè al món, com un mecanisme acompassat amb un rellotge còsmic. Les contraccions van començar la matinada del dia del seu examen d'oposició: el vint-i-nou de juliol. Que era, també, la data en què entrava en vigor el decret d'independència, sense escarafalls ni festeigs de cap mena. Ja tenia pensat d'acompanyar-la a l'examen, i en aquesta dolorosa conjuntura no m'hauria perdonat de no fer-ho. Ella, però, no sabia que jo en sabera res, del seu quefer, així que la vaig haver de seguir, una altra vegada, d'amagat. Mentre feia l'examen la vaig esperar fora de l'aula assegut en un banc. Quan es va obrir la porta va eixir la primera i em va veure. Em va mirar, però no em va dir res. Es va fer un silenci estrany. Podia sentir els batecs del meu cor i diria que els del seu també. I encara uns altres, d'un altre cor, impetuós i petit. I, llavors, un xap, un vessament. Havia trencat aigües.

Vaig anar corrents a avisar els bidells, que ens van demanar un taxi. Algú m'hi va empènyer a dins, darrere d'Ella. Durant tot el camí m'estrenyia les mans. Respirava fort i gru-

nyia, crec que s'esforçava per no cridar. Vam arribar just a temps a l'Hospital de la Fe. El cel, que al matí s'havia encetat assolellat, ara s'enfosquia de més a més i començava a plovisquejar. En algun lloc tronava. En baixar del cotxe el terra estava mullat i jo vaig partir per si esvarava. El personal d'urgències la va fer seure en un cadira de rodes i se la va endur. Tot es feia boirós. Em quedaré sol, sé que vaig pensar, però en aquell moment hi van acudir els meus llogaters, Vicentico i Desemparada. No ho havia entès i tot d'una ho vaig entendre: eren son pare i sa mare. La van veure marxar.

—Merilde, filla...

(Més endavant sabia que em van llogar la seua habitació perquè necessitaven els diners. I que l'altra cambra, on va anar Ella, els la van cedir aquells veïns en canvi d'un deute que no els podien pagar. Però això és una altra història i es podria contar en una altra ocasió. Justament ara no hauria de divagar.)

Una hora de nervis, dues hores i més. Sort que no m'han fet entrar amb Ella, em deia, i m'assaltaven visions devastadores del paritori, les seues cames obertes, vísceres monstruoses, la veu d'una llevadora que m'esbroncava, no t'escagasses, redéu... Enmig d'aquesta agonia el cel es va obrir. Diluviava. Vaig recordar com es congriava una altra vegada una tempesta semblant, des del globus: però allò era un somni. Altres en la meua situació eixien a fumar a les escales i xarraven. Que Vicentico tampoc no fumara em feia sentir menys desplaçat. A uns que tornaven amb una ràdio engegada els vam sentir dir que hi havia perill que el riu es desbordara. Explicaven que les obres de desviament pel sud de la ciutat no es van fer bé i el nou traçat no tenia la capacitat necessària, de manera que havia calgut reobrir el curs vell per distribuir la crescuda. I, tot i així, el nivell de l'aigua gairebé fregava ja els ponts. No en vaig dir res, però a mi em feia l'efecte que els fonaments de l'edifici on érem lliscaven en el fang, com damunt del vaivé d'una onada que s'ho emportava tot i netejava la sang i la merda.

Quan es complien quatre hores de turment, de sobte va parar de ploure i ensems la van portar amb el bebè en un llit de rodes. Somreien totes dues, exhaustes però felices. En entrar en la cambra ens vam girar tothom cap a la finestra. Lluïa esplendorós l'astre rei, travessant la desfeta dels núvols, i vam veure junts el naixement d'un cel nou i una terra nova.

Quinze anys després

§18. Posa el punt final a la narració, sospira alleujat —satisfet d’haver enllestit els deures de vacances, per una vegada amb temps de sobres— i, després d’esperar uns segons més que s’assequi la tinta, tanca el quadern. Dreta al seu costat, una xiqueta d’uns quinze anys que fa una estona que l’observa, tot procurant endebades que no se le note la impaciència, li pregunta:

—Ja has acabat?

Sí, contesta ell, i desa el quadern dins de la carpeta, i la carpeta dins de la cartera.

—Molt bé, doncs ara t’hauries d’endregar. Avui anirem a veure la mamà.

§19. La seua mamà viu en uns jardins magnífics, els més plaents i els més acollidors de la ciutat: en traspasar l’entrada és com si fores per fi a casa, la llar original abans de totes les cases i del primer matí del món. Per a arribar-hi cal creuar el riu. Sempre que hi van li plau contemplar l’abundor de l’aigua, un cabal que s’estabilitza. Cada dia més regular, ja gairebé constant. Deuen ser uns mil metres cúbics per segon si fa no fa, o un pèl més, tot just un metre i mig per davall del pont del Real.

Que estiguen alerta, els han advertit els guàrdies en veure’ls venir pel passeig central. “El senyor Roig campa solt”. No fan broma, no en farien mai amb això. Se’ls nota la tensió de les mans, ambdues cadascun, amb què estrenyen els bastons llargs i flexibles. Miren, i ella i ell també, a una banda i a l’altra. Cap rastre del tigre, de moment, però saben que pot traure el cap darrere d’una bardissa, en qualsevol revolta, i donar-los un ensurt de mil dimonis. Ja li van veure les dents un dia massa prop, el foc fred dels ulls, l’espantosa simetria. La gent, ell inclòs, es va espantar. Alguns van restar immòbils, parilitzats per la por i incapaços d’arrancar a córrer. Altres sí que intentaren fugir, n’hi hagué que caigueren entre els baladres i es van omplir d’esgarrapades, o uns que s’enfilaren a una olivera i després hom no podia convèncer-los de baixar, quan s’havia restablitzat la normalitat. Però, abans que li pegaren i intentaren enxarxar-lo, ella va alçar la mà dreta amb el palmell

obert i li la va posar calmosament damunt del crani maligne. Encara va obrir la gola i va voler emetre un bram, que a penes va sonar com una tossiguera. Té aquesta gràcia amb les feres, les amanseix. És un do, òbviament, heretat.

Les cabres i els antílops, siga com vulga, pasturen càndidament al fons, inconscients del perill. I l'elefant també. Aurelio es gronxa en una branca alta d'un plataner i enrosca la cua amb aquesta gràcia seua de mico del nou món. Més lluny, enllà de l'estany, se sent riure desastrosament les hienes. Abans les reconeixia totes, una per una, però a poc a poc s'han anat igualant en la seua animalitat essencial, i ara seria incapaç de destriar-ne una d'una altra. Per ventura no és Malmusell, el seu antic cap d'àrea, aquest que rosega una tibia i amolla les riotes d'una manera molt més histriònica que cap dels seus companys?

—Vés amb compte, no les trepitges.

Es refereix, és clar, a les formigues. Tan enfeinades, tan capficades en les seues pautes d'acumulació per al mític hivern futur, que no es poden aturar un segon, desviar un mil·límetre. Tan petites i tan fàcil xafar-les si no t'hi fixes, quina pena, destrossar una vida per minúscula que siga. Perquè no hi ha cap vida que no siga minúscula en una escala major.

A ell, el fan feliç sobretot els ocells. La puput cridanera i estrafolària, el cant harmoniós de la merla i el seu bec elegant. Però molt més l'encisen les garses. Va llegir que es deixen pels objectes lluentos que la gent perd o llença, com ara monedes, xapes, medalletes... i que els atresoren en llurs nius. No ha reeixit mai a veure com ho fan, com agafen un d'aquests preats joguets i se l'enduen per guardar-lo, i es pregunta de nou si podria seguir alguna estratègia de vigilància que li permetera enxampar-ne una in fraganti en aquest instant afortunat. Ha pensat a comprar-se uns prismàtics. Però és clar que això implicaria venir més sovint i té uns horaris molt ajustats.

Malgrat la vistositat, el sedueixen menys les cacatues, el guacamai i les altres aus exòtiques de mil colors, presents pertot. Pel camí han parlat amb els guàrdies, ha sentit la por del tigre, ha admirat el mico, els ocells, totes les criatures belles i les bèsties carronyeres. La meravella continua. El passeig s'obri en una clariana en forma de rombe, un espai a recer de tota inclemència que és alhora centre i punt de fuga. La mamà viu en l'angle oposat, en un santuari del qual van eliminar la major part de la façana perquè li fóra més

còmode l'accés. I perquè poguera veure-la bé la gent quan és a dins. Té entès que es tractava d'una antiga ermita. Davall del ràfel van afegir una placa ceràmica amb una inscripció: "Faig noves totes les coses". Ha crescut tant des que la va conèixer. Evidentment no els esperava. La solen trobar així, mig ensonyada, com si meditara, com si no fóra de debò ací, sinó "en un altre pla": no sap raonar-ho o expressar-ho millor. Ha reflexionat de vegades que ara viuen en dimensions o simplement en temps diferents, i es pregunta quin deu ser més real, si el d'ells és més real o no. Probablement no. Per uns moments coincideixen, com ara mateix, convergeixen en una intersecció o en un interregne. Un regal, una sort. Ha obert els ulls i tot seguit els braços per acollir-los en la seua falda, cadascun a un costat. "Tan adorada com adorable", pensa. Sent un goig i un orgull que li omplen el pit. Però no pot deixar que el sentiment aflore. Ella no ho aprovaria, que l'exhibira en públic.

Llavors Ramón s'hi acosta. Era al peu de l'avellaner, manipulant el fruit veloçment amb les manetes per clavar-hi prompte la queixalada. De sobte, però, l'ha deixat caure i ha vingut saltant fins als peus de la mamà. Quan s'ha adonat que l'observaven s'ha volgut amagar tímidament entre l'herbatge, però la seua cua grossa d'esquirol sobreeixia d'allò més còmica. S'han mirat i s'han ríst tots tres, un riure amable i subtil, no sorollós, d'aquells que no ofenen sinó que encomanen l'alegria. Li ha paregut que Ramón també s'ha ríst. I Violeta, des d'una branca dalt de l'arbre.

§20. Cau el vespre —un altre— i haurien de preparar el sopar. Ella proposa pizza. Ell li replica que mengen massa carn, greixos i hidrats, que els calen més verdures i fruita. Però no hi insisteix i sap que ella, al final, si vol, se sol eixir amb la seua. L'endemà ell ha de lliurar la redacció. La té enllestida i, no se'n pot estar, comença a pensar ja en el projecte del trimestre següent. Si segueix en aquesta línia, prompte, potser l'any que ve, tornarà a créixer. Està quasi segur que aquestes darreres setmanes ha parat de minvar. Però la poesia no és el seu punt fort, s'hi haurà d'aplicar de valent. El memorialisme encara. Explicar allò que t'ha passat, o allò que recordes, és bastant senzill. O la narrativa: inventar-te una història, això rai. Però per a escriure un poema t'has de posar en una situació mental especial. Com si hagueres d'orientar unes antenes invisibles i sintonitzar una freqüència secreta —la longitud d'ona: una altra vegada no se sap explicar, no està segur que siga una bona comparança, però és la millor que se li acudeix— i no sempre ho aconsegueixes. A sobre hi ha la qüestió de la mètrica, tan complicada, d'una manera boja,

creu, i innecessària. Odia haver de comptar les síl·labes i no afinar-hi mai del tot, que el corregisquen sempre i li tornen el full ple de comentaris i ratlles amb tinta roja.

El poema

§21.

Tu i jo ens trobàvem sempre
en vells palauets romàntics,
en tardors de somnis vagues,
vora estanys buits d'aus o peixos;
massa líquida d'un temps
aturat sense termini.

T'apropaves de gairell
inadvertida, quan jo
mirava absort els retrats
de parents teus il·lusoris;
l'àvia que feu cent anys,
un oncle que anà a Amèrica.

Entre llençols blancs de lli
ens estimàvem. Sentíem,
allà quasi ens ho semblava,
cantar l'*àurea picuda*.
Finestres, núvols, llampecs,
sol, ràbia, esperança.

Eren llits parats per altres.
Jèiem en cambres amprades.
Amb prou feines albiràvem
un canvi d'estació.
No era aquell el nostre món,
ni tampoc aquest, encara.

Nota

Un cel nou i una terra nova va partir d'un somni, que acabava més o menys on comença el relat: en un laberint d'escals i corredors i en aquella cuina on entra per sorpresa el protagonista, sense esperar-s'ho i sense que l'hi esperen.

Les angúnies i els portents que l'atzar de la nit ens reserva. Algun dels contes de la segona part d'aquest llibre tenen un origen semblant. Però el que compta no és en cap cas el punt de partida, sinó el d'arribada: que la narració tinga l'aparença d'un somni. Alta aspiració, l'aconseguint de la qual l'escriptor francès Jean Ferry —sàtrapa del Col·legi de Patafísica, invitat d'honor d'Oulipo— reconeixia a la pel·lícula *King Kong* en les pàgines de *Le Minotaure*, núm. 5, maig de 1934.

Set somnis d'escriptors i un d'una escriptora

La mida de Kong

El crepuscle del cinema segons Jean Ferry

Els que el van veure fent-se malbé pels casinos de Las Vegas, o arrossegant la seua humanitat vella i cansada sota els llums de neó al llarg del Boulevard South, una nit qualsevol a darrera hora, saben que Kong, la vuitena meravella del món, no era tan gran com el representa la imatge popular derivada de Hollywood. En Samuel C. Wright de la Unió de Funeràries de Nevada li va prendre les mides per encarregar la caixa i pot ser per tant més precís que ningú sobre aquest punt: quinze peus i dues polzades o, traduït, 4,62 metres d'alçada.

L'engany era perceptible en algunes seqüències de la primera versió cinematogràfica de 1933: la mà de la bèstia ara s'engegantia per engrapar un vagó del metro, ara esdevenia tendrament petita per sostenir la dona rossa espatzada. Però això, en tot cas, va passar molt de temps enrere: en l'època dels vaixells, els gratacels de Nova York, els teatres, l'estupor del públic, els festivals, les carretades de fruita i els poals de rom, la fama i l'adulació, els projectes i les promeses. Encara era prompte per a sentir-se explotat, o desdenyat a mesura que l'artrosi li doblegava l'esquena i ell es notava més lent i feixuc. Quan va voler retirar-se i tornar a casa, el goril·la malenconiós va descobrir que l'illa Skull, d'on se'l van emportar massa jove, ja no es podia trobar en els mapes de navegació. Ni les agències de viatges, ni les companyies navilieres, ni tan sols un cartògraf de Berkeley expert en països imaginaris, no van poder ajudar-lo. Ningú podia.

Per tal de sobreviure, Kong va haver de traslladar-se a la "ciutat del pecat" i exhibir-se en salons cada vegada menys glamurosos, menys nets, menys decents. Les seues circumstàncies personals van fer que compreguera la causa de les minories i dels drets civils, aleshores efervescent, i que hi simpatitzara entre una borrratxera i una altra. En les eleccions presidencials de 1968 va fer campanya pel candidat demòcrata Hubert H. Humphrey, que prometia posar fi a la guerra de Vietnam i va perdre per cinc-cents mil vots. Es

va donar més que mai a la beguda. Quan es desplomava dins d'un bar feien falta una grua o una dotzena d'homes per a traure'l.

Kong odiava, per aquest ordre, Merian Cooper, David O. Selznick, Richard Nixon, la mona Cheeta i tots els que li deien "King".

Mas de les tortugues

Augusto Monterroso a Castelló

—Ens han robat les tortugues una altra vegada.

—Doncs en comprarem més.

—Totes les tortugues —va insistir ella movent lleugerament el cap a dreta i esquerra mentre eixia de la cambra—.

Ell va plegar el periòdic i el va deixar damunt de la taula amb un gest de fastig. Estava convençut que la seua dona feia desaparèixer les tortugues d'amagat per poder-se sentir més desgraciada. Veges si no qui hauria volgut robar-les. Només li faltava enxampar-la. Com s'ho devia fer? Potser les pescava amb el salabre, les ficava en bosses i les amollava en alguna de les sèquies o basses dels encontorns. Li agradava viure així, permanentment afligida per una cosa o altra. O potser els quelonis havien fugit perquè no l'aguantaven. No l'aguantava ningú. S'havia fet tan rara, tan diferent de la dona d'ulls i pensaments clars que ell va conèixer una vegada en una geladeria del carrer d'Enmig de Castelló. Li va inspirar aquesta dèria absurda de les tortugues una closca esculpida dalt de la porta principal, el mateix dia que es van instal·lar al mas acabat de reformar. En la part de darrere va fer construir una font d'estil italià amb un estany, perquè hi nadaren a gust.

Almenys, es consolava, eren uns animals discrets. Si l'escut haguera exhibit un ocell, a hores d'ara la piuladissa l'hauria fet tornar boig. Però, si es parava a pensar-hi, les tortugues l'espantaven, tan lletges i tan lentes. Tarden tant a moure una pota, a girar el cap monstruós. Una aberració de la natura. Una criatura infernal.

—Miraré què es pot fer.

I, sense girar-se, quan pujava al cotxe:

—No m'esperes. No vindré a dinar.

Un whiskey doble on sempre abans de trucar-li. Potser no costaria tant aconseguir l'anul·lació. Ningú que estiguera en el seu seny tindria aquesta mena de manies, i ell coneixia gent, metges, advocats i capellans que li devien favors. L'Esther volia casar-se per l'església. Caram les dones. En la botiga d'animals van explicar-li que aquestes que li agradaven eren d'una varietat americana. Per sort l'endemà arribaven al port uns contenidors d'Argentina i n'havien de rebre.

Quan tornava a casa, una mica després de passar la Pobla, una cosa dura li va tocar el peu. Era una tortuga, grossa i lenta, que el mirava des d'allí baix com un follet estrany. Com un dimoni. L'ensurt el va distraure un segon i en entrar a la revolta no va dominar el cotxe. Se'n va eixir de la carretera i va topar amb un ametler. Només es va fer mal al turmell, però li van retirar el carnet perquè va donar positiu en el control d'alcoholèmia. Així que s'hagué d'estar unes quantes setmanes tancat al mas, fent repòs, amb l'única companyia de la seua dona i la nova remesa de tortugues.

El drac i la garsa

Lord Dunsany a Morella

En el volum quart de les seues memòries, per sempre inèdit, Edward John Moreton Drax Plunkett, divuitè baró Dunsany, anota l'adquisició del llibre *A Traveller's Rambling Reminiscences of the Spanish War*, escrit pel reverend Thomas Farr durant la primera guerra carlina. Unes setmanes més tard aconseguirà també el *Handbook for Travellers in Spain* de Richard Ford i *Among the Carlists* de John Furley. Li han causat una viva impressió la figura heroica del general Cabrera i les descripcions de Morella, la ciutat aèria, el seu baluard quasi inexpugnable. Si tanca els ulls és com si hi haguera estat, com si coneguera d'antuvi l'alta muralla que la circumda, les sis portes i les catorze torres, el castell al capdamunt del cim, els carrerons i les escalinates, les esglésies, el carrer principal porticat. Per ventura no degué situar-hi mentalment, en aquesta cruïlla d'antics regnes medievals, algun dels seus contes de guerrers i d'interminables recerques i després se'n va oblidar? Dunsany sospesa la possibilitat de viatjar a Espanya i visitar Morella. Trama plans en secret. Però els espanyols s'han alçat en armes una vegada més. És l'estiu de 1936. A Anglaterra i a Irlanda, les seves dues pàtries fortament dividides, s'exalten també els ànims dels partidaris de cada bàndol. S'estan organitzant brigades de voluntaris i els més abrandats corren a allistar-se. Ell, tanmateix, veu molt distants els dies de la Guerra dels Bòers i de la Primera Guerra Mundial, en les quals va combatre. Ara compta més de seixanta anys i alifacs diversos. En una de les seues obres va deixar escrit que hem de lluitar contra el temps al llarg d'unes set dècades i que és un antagonista feble i fluix tan sols durant les tres primeres rondes.

Lord Dunsany —autor, entre moltes altres narracions, dels *Contes d'un somniador*— hagué de conformar-se segons que sembla a anar fins a Morella només amb la imaginació. A la darrerria de setembre escriu: “Avui, a la matinada. 29 de maig de 1840. Faig de capità d'una companyia de voluntaris irlandesos. Defensem la ciutat de l'assalt de les tropes liberals.”

Això era el cinquè dia de setge i amb prou feines quedava alguna esperança. Després de la famosa Abraçada de Vergara i del final de la guerra al nord de la península, el gros de les forces governamentals —més de quaranta mil homes ben proveïts i amb experiència— es van concentrar en el front oriental amb el propòsit d'escometre els irredempts. Per a complicar més la situació, Cabrera va emmalaltir de gravetat i calgué evacuar-lo en direcció al Principat de Catalunya. En acabar l'hivern ha tingut lloc finalment l'ofensiva. Les places carlines han caigut una rere l'altra sense oposar resistència: Segura, Cantavella, Horta... Ara toca el torn a Morella. Han passat els triomfs i la glòria, els dies del drac que va portar Dunsany des d'Irlanda. Una serp vella i astuta, potser descendent del llegendari Tharagaverug, espiava des del cel els moviments de les tropes del general Oráa i n'informava puntualment el comandament reialista. O volava baix, i el seu esvoilec i les flames que perbocava infonien el pànic en els soldats enemics, que aleshores es dispersaven espantats. Intentaren també ensenyar-li a llençar bombes, però aquells artefactes feien que la bèstia es posara nerviosa i els deixava caure sense solta ni volta en qualsevol lloc, lluny dels escenaris de la batalla o fins i tot damunt de les files pròpies. Després, quan Cabrera hagué de marxar, Dunsany va enviar el drac amb la comitiva per protegir la retirada. En aquesta hora de perill, tant de bo que haguera tornat a Morella a prestar de nou ajut als seus. Però no va tornar-hi. Degué volar cap a Irlanda, cap a casa. O es va perdre, això no ho sabé mai ningú.

Aquest mateix dia una explosió en el polvorí ha provocat la mort de més de cent persones. La població és al límit de la seua capacitat de resistència. El bombardeig decretat per Espartero és indiscriminat. No apunten ja a la muralla o al castell, sinó a las cases en què s'amaguen un gran nombre de veïns aterrits. Les autoritats —“uns homes greus, unes cares eixutes, pàl·lides: de morts”— s'han reunit en un casalici gòtic de grosses parets. Deliberen hores i hores. Al final el governador decideix abandonar la ciutat cautelosament quan es faça de nit. La companyia de Dunsany —la part que en resta— obri la columna. La tanca un cos de soldats locals, el sometent. Entremig caminen els civils, dones i xiquets inclosos. Tan bon punt travessen la muralla els descobreixen i són víctimes d'un foc creuat, terrible. Molts moren, els altres fugeixen a la desbandada. No són pocs els que cauen al fossat. Un esclafit atordeix Dunsany. Es posa de genolls a terra. Creu que perdrà el coneixement, però la imatge d'un ocellot grotesc, negre amb la panxa blanca, el manté en suspens. És una garsa, que se li ha plantat al muscle i li fa un crit a l'orella:

—Desperta, Plunkett, aquesta vegada t'arriba la fi! La ira del Senyor s'abat damunt de tu!

La garsa transportava en el bec una medalla de la Mare de Déu de Vallivana i li l'ha deixada caure en la mà dreta. Dunsany se'n recorda: pertanyia a Cabrera, que la duia penjada al coll i els primers dies de la malaltia els seus dits hi anaven sovint.

Però no és, evidentment, a Morella enmig del caos i les tenebres i la destrucció, sinó en la quietud del matí en la seua cambra, en el comtat de Meath. Ha obert els ulls i en aquest precís instant li ha paregut que la garsa era en l'ampit de la finestra i que l'ha vista emprendre el vol. Al contrari del que passaria en un bon conte de fades, escriu Dunsany, no té la medalla de Cabrera a la mà com a prova de res, ni la troba entre els llençols, o en la tauleta de nit o en cap racó, per més que la cerca dissimuladament tot el dia.

Morella, gener de 2004

Puaka enata

Stevenson en la carnisseria

Tot i que al primer colp d'ull pareixen carrers d'un barri als afores de qualsevol ciutat europea, potser la nostra, siga com siga en aquest somni sé des de bon començament que sóc a Upolu: a Samoa, en els Mars del Sud. No crec que aquesta certesa pugui atribuir-se als difusos trets racials ni a la manera de captenir-se d'aquests individus que circulen de pressa, que creuen els carrers sols o en grups petits, cantussejant o fent crits, atrafegats amb tota mena d'embalums. Simplement es tracta d'una dada que cal acceptar. Se senten també lladrucs i botzines de cotxe. Acabe d'entrar en una carnisseria i he demanat el torn. Al cap d'un moment, en un tres i no res, han despatxat les dues dones que tenia davant i em toca a mi.

—Un quilo de porc, si us plau.

Haig de fer sopar per a quatre amics, occidentals com jo, que es troben de pas en aquesta illa. Aquesta nit en seré l'amfitrió.

—Porc llarg?

M'ha llançat la pregunta el carnisser i ara s'espera tot somrient que li conteste. És un somriure força exagerat: m'ensenya impúdicament les dents. Darrere d'ell, en la paret, té penjada la llista de preus. Comprove de reüll que el porc llarg és més car que el normal. Suppose que deu ser més bo i accepte, assentisc. M'ha fet vergonya demanar l'opció barata, quedar com un estranger mesquí: la clàssica mala consciència postcolonialista.

En eixir he vist de reüll un d'aqueixos cartells que delimiten les parts dels animals i especifiquen les diferents qualitats de la carn. Un dels dibuixos, mig albirat, mig intuït, em torba i de poc no ensopegue amb un home en el llindar de la porta. Reconec, llavors, la figura etèria i els bigotis característics d'en Robert Louis Stevenson, il·lustre polinesi d'adopció, que roman dret, sense dir ni piu, i m'observa. Sens dubte s'adona com tothom

que sóc foraster. Però ell també n'és i aquesta coincidència —l'única entre nosaltres— em reconforta.

—Us acompanye —em proposa abans que jo li diga res—.

Caminem una estona i educadament em fa recordar allò que jo hauria de saber, perquè ho vaig llegir fa molts anys en les seues memòries —*In the South Seas*— però havia oblidat fins a aquest instant: que “porc llarg” (*puaka enata*) és el nom que donen a la carn humana els nadius practicants del canibalisme.

—Jo —em va explicant sempre amb suavitat— solc pretextar problemes gàstrics. Tant em fa passar per llepafils, o per malaltís. Tot i que he demostrat que tinc, si em permeteu dir-ho així, una mala salut de ferro. Però potser a vós que sou nouvingut no us interessa que us prenguen per poc brau. És un assumpte problemàtic encertar el camí del mig: no ofendre la col·lectivitat que us acull alhora que eviteu de participar en els seus ritus més abjectes.

Ara ens trobàvem en una zona menys tumultuosa, que no era encara a fora de la ciutat, però des de la qual ja es podien contemplar les dòcils llomes sota el cel estelat. Fosquejava i els meus convidats no trigarien a arribar. En la cruïlla de Vailima —“els cinc rius”: però en el meu somni no n'hi veia cap— ens acomiadàrem i ens separàrem. “Vaig cap a casa”, em digué, “encara em manca enllestir la meua darrera novel·la i tinc poc de temps”. Jo seguia caminant i buscava un lloc discret on desembarassar-me d'un fardell que m'esgarriava.

L'alegre nit de cap d'any del trenta-tres

Eufòria i ressaca d'H. P. Lovecraft

—Jo *mai* no he pres alcohol.

Lovecraft hi insistia una altra vegada.

—La mera olor d'una beguda alcohòlica té efectes laxants en el meu organisme.

Feia aquestes afirmacions amb una absoluta seguretat, amb una vehemència al caire del rigorisme. Creia que estava dient la veritat i se sentia orgullós d'una abstinència militant que durava ja dues dècades. Però també és possible, només possible, que en la part més pregonada de la seua ment, allà on aguitava el caos primordial, sospitava el que va ocórrer de debò la nit de cap d'any de 1933. Samuel Loveman, amic de Lovecraft des de feia un munt d'anys, l'havia convidat a passar la revetla en el seu apartament de Nova York. Sam i Howard es van conèixer en l'època en què ambdós havien estat involucrats en el moviment del periodisme amateur. Lovecraft apreciava els poemes que escrivia Loveman i l'apreciava sincerament a ell. Encara que fóra jueu. Diuen que Loveman representava per a Lovecraft allò que tots els jueus i altres no anglosaxons haurien de ser: uns americans absolutament integrats i desarrelats. I com que l'estimava tant, li va concedir l'honor d'acabar malament, molt malament, en un dels seus contes més cèlebres, perquè Loveman és precisament el Harley Warren que descendeix als inferns, per a quedar-s'hi, en "La declaració de Randolph Carter". En el somni que va donar origen al relat, el crit d'ultratomba que se sentia al final era aquest: «Boig, *Loveman* ja és mort!». Loveman, no Warren. Loveman era Harley Warren i Lovecraft era Randolph Carter, és clar. En la vida real van anar junts d'excursió moltes vegades, com feien Carter i Warren en el conte. Sobretot mentre Lovecraft va estar casat amb Sonia Greene i va viure a Nova York, entre 1924 i 1926. Però no consta que patiren mai un incident de tanta gravetat.

Tornem al 31 de desembre de 1933. Aquella nit hi havia més de vint persones invitades: amics de Loveman i del seu company de pis, Pat McGrath. Gent tan notable com Grace

Crane, mare de Hart Crane, el famós poeta que s'havia suïcidat un any abans (es va tirar per la borda de l'Orizaba al golf de Mèxic). D'una manera inesperada Lovecraft va esdevenir l'ànima de la festa. McGrath li havia vessat un raig de licor dins del got sense que ell se n'adonara i Howard es va sentir més alegre i inspirat que en cap altre moment de la seua trista vida. Loveman recordaria més endavant com xarrava, gesticulava, repartia somriures i rialles enmig d'un rogle de gent, desplegava amb gràcia la seua pirotècnia verbal i fins i tot es permetia cantar una ària enèrgica del *Mikado* de Gilbert i Sullivan. Una exhibició incomparable, un espectacle literalment irrepetible.

Si és cert que Lovecraft no havia pres mai abans d'això una gota d'alcohol, ni com a medicina, la matinada de l'1 de gener de 1934 degué patir els seus malsons més atroços, uns que ni tan sols gosaria apuntar en el *Commonplace Book* ni esmentaria en les seues prolixes cartes. Podríem imaginar si volguérem el —generalment— sobri i solitari escriptor de contes de por en una reunió d'estranyos individus, asseguts en cadires formant un cercle en una cambra tancada. Tots homes acabats, sense cap mena d'esperança. Li tocava parlar i Howard declarava:

—El meu nom és Howard Phillips Lovecraft i sóc alcohòlic.

Un dels seus companys, que ara pareixia detenir una posició de superioritat jeràrquica dins del grup, li replicava:

—El meu nom és Robert Smith. Sóc metge. D'ací a uns anys el meu company Bill Wilson i jo fundarem una associació anomenada Alcohòlics Anònims que podria guarir-lo. Vinga a veure'ns llavors.

Aquell tipus portava una túnica arromangada d'un color indefinible, se li veien els calçotets i damunt del cap s'havia posat una tiara de l'Orde de Dagon. Després de parlar s'amorrava a una botella —mig buida— de Jack Daniels.

William Wilson, degué pensar Lovecraft en despertar-se, vegeu quin nom: el del protagonista del conte de Poe sobre el *doppelgänger*, el doble o sòsia que et persegueix fins al final. Li feia mal el cap. Si no s'haguera divorciat de Sonia, ella, que era una dona de món, sens dubte li hauria proporcionat una d'aquelles pastilles efervescents i miraculoses d'Alka-Seltzer, l'invent recent de Tom Keene y Hub Beardsley, un compost de bicarbonat i àcid acetilsalicílic que era de bon tros el millor remei contra la ressaca dels escriptors malalts d'acidesa, cefalea i terror còsmic.

9 out of 10 COSMIC HORROR WRITERS TAKE IT EVERY MORNING

Alka-Seltzer[®]
bubbles relief your headache, stomachache, spleen
and angst after bad dreams, nightmarish
experiences and encounters in the deep abyss of
unconsciousness. The most merciful thing
in the world is the inability of the human
mind to correlate all its contents.
Do not exceed 8 tablets in 24 hours.

Muntatge amb un retrat de Lovecraft, fragments de diversos anuncis d'Alka-Seltzer, la cèlebre frase d'obertura de "La crida de Cthulhu" i paràfrasis d'altres temes lovecraftians. Traducció del text:

Nou de cada deu escriptors de terror còsmic en prenen cada matí.

Les bombolles d'Alka-Seltzer us alleujaran el mal de cap, el mal d'estómac, l'esplín i l'angoixa després d'una mala nit, experiències de malson i encontres en l'abisme pregon de la inconsciència. La cosa més misericordiosa del món és la incapacitat de la ment humana per a correlacionar tots els seus continguts. No passeu de vuit comprimits en vint-i-quatre hores.

L'extraterrestre

Ray Bradbury en la Generalitat Valenciana

Just abans d'aterrar, ja a baixa altura, sobrevolàrem bocabadats els canals de Schiaparelli. No ens acostumàvem als prodigis. En l'aeroport Ray Douglas, després de passar els controls i la duana, ens esperaven un homenot barbut amb turbant i una dona jove, en comparació menuda, no tan bruna com ell, que exhibien sengles pissarretes amb l'escut de la Generalitat i els nostres noms de pila gargotejats a baix: Josep, Vicent, Manel, etc. Ella va ser l'encarregada de donar-nos la benvinguda, amb un accent lleugerament exòtic, i ens va informar que ens faria de guia i d'interpret durant la nostra estada. “Mentre aprenen l'idioma”, va puntualitzar. Es deia Amália i era d'ascendència portuguesa, la qual cosa, ens va aclarir, explicava les seues vocals neutres, les *e* que es tancaven en *i* i una entonació que a mi em pareixia elegant i melangiosa, com de cantant de fados. El seu company, Baljinder, era el xofer panjabi —sikh— del minibús que ens traslladaria fins als nostres allotjaments. Amb ell ens havíem d'entendre a força de mímica, però això no va suposar cap problema. Tots dos, sempre somrients, es mostraven oberts, comunicatius, servicials.

Durant el trajecte, Amália ens va explicar que a Mart la majoria de la població continuava utilitzant els idiomes terrestres. En públic sobretot els de més pes demogràfic i econòmic: l'anglès i el xinès. El castellà també, o en menor mesura el francès o l'alemany. Els més minoritaris s'utilitzaven només en l'àmbit familiar o en petites comunitats lingüísticament homogènies. Li constava que s'estava organitzant un casal català o valencià —no estava segura de la diferència— en una altra ciutat, al nord de Westonburg. El Consell Autònom, però, feia uns quants anys que havia adoptat com a llengua oficial l'antic codi de la civilització III, la gramàtica del qual havien reconstruït els filòlegs, amb enorme dedicació i paciència, a partir dels milers de tauletes desenterrades en els assentaments de Meldilorn. Va ser una decisió bastant polèmica, fonamentada, d'una banda, en la utilitat

d'una koiné com més neutra millor i, de l'altra, en un ideari polític que reivindicava una identitat pròpia per al Nou Món.

Amália ens llegia en veu alta els cartells que vèiem passant a la vora de la carretera: "*Karibu*" ("Benvinguts"), "*Nihadhari Mapindi*" ("Atenció, corbes"), "*Ninunulie Malakandra Makoko*" ("Compreu nous de Malacandra"). De sobte ens vam endinsar en una àrea fèrtil, pràcticament boscosa, amb arbres de bona mida que ens recordaven els d'allà: pins, roures, alzines... Podíem, doncs, donar testimoni que la terraformació havia estat un èxit. I llavors, per què no haurien de prosperar fins i tot els nostres tarongers si es posaven les condicions adequades? Jo, no podia evitar-ho, començava a redactar mentalment els prolegòmens del meu informe. Baljinder va agafar un desviament i de seguida arribàrem a un clar, després de travessar per un pontent un rierol d'aigua cristal·lina. Va aturar el vehicle. Érem davant d'una casa de fusta de dues plantes. Un refugi encisador o un petit xalet per al turisme rural.

—La vostra casa —ens va anunciar Amália—.

En l'exterior l'ambient era fresc i humit. Vam agafar les maletes i ens vam afanyar a entrar-hi. El primer que ens vam trobar va ser una taula llarga plena de viandes, amb bancs per a seure a banda i banda. "Les habitacions són a dalt", va dir Amália tot assenyalant l'escala. "Però ja pujareu després. Ara deveu tenir gana." I tanta que en teníem. Ens hi vam llançar tots a una i vam buidar els plats en un tres i no res. Gairebé ni vam fer servir els coberts. Van agradar especialment unes tires de carn salada que algú va apuntar que feien gust de cérvol. Jo, la veritat, no podia corroborar-ho. Però les verdures —bulboses, de colors vius— em van parèixer notables. Quantes setmanes devia fer que no menjàvem com Déu mana? Després, amb la panxa plena, vam acceptar de bon grat una espècie de cafè o malta, barrejat amb un licor aromàtic, que ens va acabar de temperar la fredor del cos.

Amália havia repartit uns fulls amb instruccions protocol·làries i un vocabulari bàsic, perquè ens anàrem preparant. De debò esperaven que aprenguérem aquell galimaties? Va dir que tornarien a buscar-nos l'endemà de bon matí i ens acompanyarien a la recepció oficial.

—Serà millor que descanseu. Heu recorregut més de dos-cents milions de quilòmetres.

Entre tots van impedir que ella i Baljinder se n'anaren. Els meus companys i jo ens sentíem exultants i alguns cometien entremaliadures pròpies de xiquets. L'entorn acollidor, saber-nos sans i estalvis després d'un viatge incert, i la dosi exigua d'alcohol, tot comptava, és clar, tot contribuïa a l'eufòria. Vicent i Pep van insistir que es quedaren per a poder practicar amb ells "el marcià". Vam riure de valent escoltant les seues al·locucions sense cap ni peus, improvisades a partir de les fotocòpies i amanides amb els seus acudits procaços.

En algun moment de la festa es va obrir una porta al fons de la sala i hi vam veure una dona baixeta i extremament prima i fosca. Vestia una bata verda i arrossegava una galleda i un pal de fregar. Algú degué riure per tan inesperada aparició. Amàlia no s'ho va prendre bé, no va amagar que es molestava i va adreçar a la dona unes paraules aspres. Amb gestos eloqüents la va fer tornar-se'n per la mateixa porta per on havia entrat i va marxar ella també, visiblement alterada.

M'havia fixat en aquell cos fràgil, la manera tan particular de moure els llargs dits de les mans. Les nostres mirades s'havien trobat un instant i crec que després la vaig buscar. Sense saber jo com, ens vam trobar fora de la casa, tots dos asseguts en un llit d'herba blava, arrecerats sota un arbre alt i frondós que no podia anomenar.

—*Mikudhumani* —em va dir, acaronent l'escorça—.

La seua proximitat m'esbalaïa. El color de la pell que no era exactament ocre ni verd oli-va, la seua olor dolça i penetrant. Ara veia clar que Amàlia i ella, tan diferents, d'alguna manera s'assemblaven, i ja no sabia ben bé amb quina de les dues m'havia reunit. Es va tocar el pit i va pronunciar un mot, un so musical. Vaig sentir l'impuls irrefrenable de dir-li: et vull, no vull que res ens separe. Però no era normal parlar així a ningú tot d'una. Potser m'havia emborratxat? Què em passava? Ella va tancar els ulls, es va posar a tremolar i la vaig abraçar. Estava encarcerada.

—Què et passa? Estàs malalta?

Però no em va contestar. Va perdre el coneixement i es va desplomar damunt de mi. Gairebé no notava el seu pes. Ara em pareixia encara més petita, com si s'haguera encongit. La vaig portar en braços fins a la casa. Els altres seguien xarrant i rient. No es van assabentar de la meua presència tot i que vaig passar entre ells i que els demanava auxili. Només Baljinder em va ajudar. Ens va fer pujar al minibús i va conduir pitjant l'accelerador

per l'autopista fins a un hospital proper. Els exàmens es van prolongar unes quantes hores. Nosaltres esperàvem en un passadís. Al vespre Baljinder em va dir que se n'anava i em va convidar a acompanyar-lo. "No, no", li vaig replicar, "gràcies". Vaig buscar en els fulls que portava a la butxaca. "Ahsante". Ens acomiadem amb una encaixada de mans. "Adéu", "Alamsiki". Un parell d'hores més tard vaig saber per un metge que ella no era de la nostra espècie. Ho va dir així, sense més, com si jo haguera de saber-ho. La seguretat social, em va dir, els facilitava els antídots que necessitaven cada dia per a sobreviure, però, si per qualsevol motiu es debilitaven les seues defenses, les dosis normals podien resultar insuficients contra les nostres legions de bacils, estafilococs i altres genocides microscòpics. Havia patit un xoc i encara era inconscient, però se salvaria. La rigidesa i la disminució de l'alçada, conseqüència del retraïment dels ossos i de l'encorbament de l'espina —tenia un esquelet molt diferent del nostre— eren símptomes normals. En vint-i-quatre o quaranta-vuit hores sabríem si en quedarien seqüeles. Suppose que el meu desconcert era perceptible i per això me'n degué donar més explicacions. Em va contar que en van sobreviure molt pocs a les primeres epidèmies i que la seua integració en un nou ordre social resultava complicada. "Molts colons no els consideren humans", em va dir, "i a més a més els atribueixen tota mena de poders màgics o psíquics, com canviar d'aspecte a voluntat o manipular els sentiments de la gent. És cert que de vegades pretenen fer-se passar per terraquíis, però qualsevol pot veure d'una hora lluny que no en són. Les diferències són massa evidents."

Em venien ganes de plorar. Jo ni tan sols sabia que hi haguera autèntics marcians i que foren tan semblants a nosaltres. Quan se'n va anar el metge em van deixar entrar a l'habitació. La seua petitesa m'entendria. Li sobrava llit pertot. La vaig acotxar amb la manta i em vaig asseure en una butaca al seu costat. Sense voler, malgrat la incomoditat, em vaig adormir. En despertar vaig mirar el rellotge: les set menys quart del matí. Em vaig recordar de la recepció. No sabia quant trigaria a arribar-hi, de fet ignorava on havia d'anar exactament. Mentre hi pensava, va venir una infermera a prendre-li la temperatura i em va demanar que emplenara un formulari. Nom de la pacient, el vostre nom, la vostra relació amb ella, motiu de la visita... En lletra d'impremta, si us plau. Tenia en la mà el llapis que m'havia donat i, a banda del meu nom, no sabia pas què contestar-hi.

Restitució

Giovanni Papini a Barcelona

Joan, Joanet, Joanot. El meu fidel secretari des de sempre —a desgrat de totes les complicacions, irreflexions, deconsideracions que ja va patir del meu pare, i a aquest pas ens sobreviurà als dos— em va telefonar dilluns per traslladar-me un missatge. S’havia presentat d’improvís al despatx, em va explicar, un estrany individu. Un home de mar, possiblement. Vestia roba gastada però neta, pantalons i jersei del mateix blau desllustrat que la gorra. Parlava un català correcte, fins i tot exageradament correcte, sense un accent definit, *tal com s’escriu* i amb una afectació que evocava altres temps o novel·les passades de moda. Un detall misteriós: la caixa de fusta, amb pany, que portava sota el braç, de la qual no es va separar en cap moment. Va preguntar per mi i, en saber que no se m’esperava, va demanar paper i llapis i va cal·ligrafiar sense pressa la nota següent:

Tinc una cosa que va pertànyer al vostre avi. Us esperaré aquest vespre en un bar de la plaça de Sant Agustí Vell, núm. 1.

El fet en si, que algú vingui a buscar-me, ja és prou insòlit. Jo tot just passo pel despatx una vegada al començament del mes per estampar la meva signatura en els pocs documents que ho requereixin. De preparar aquests papers, i de tota la resta, que no és tanta feina, se n’encarrega en Joan. Però tampoc no era pas, per descomptat, la primera vegada que intentaven estafar-me o fer-me xantatge amb deutes falsos, amb alguna ocasió irrepetible, amb un hipotètic descendent a l’Empordà. La fortuna del meu avi, de proporcions estrictament llegendàries i a hores d’ara bastant migrada, semblava atreure els pitjors brètols de totes les terres catalanes i d’arreu del món. Per això mateix no hauria resultat prudent acceptar la cita en el seu terreny: el procel·lós Born. Encara que m’hi temptés la meva inclinació al perill, a l’autodestrucció, aquesta vegada, com altres, la peresa —el més metafísic dels pecats capitals— em va salvar. De manera que, per mitjà d’en Joan, vaig deixar-li avís que estaria on sempre fins a la mitjanit si més no.

(Va anar de poc que no li proposés, com a marc per a l'entrevista, l'avionet del Tibidabo. Havia tornat a veure feia poc *El tercer home* i aquest era l'equivalent més aproximat, el més proper que se m'acudia per a l'escena del Prater: la nostra roda, malauradament, no té cabines tancades. Però ho vaig deixar córrer. M'he acostumat que no se m'entenguin les bromes més innocents.)

Quan va entrar-hi vaig veure que portava la caixa. Vaig prendre un glop. La meva segona copa, de fet. Ell es va asseure davant de mi i va demanar vi negre, sense concretar.

—Aniré al gra —recordo que va començar així, abruptament—. Aquesta caixa conté l'ànima del vostre avi, que en pau descansi.

Es deia, vaig saber més tard, Josep Nebot. Era valencià, d'algun poble costaner al nord del Regne. Mariner, en efecte. Assegurava haver solcat els set mars en la seva ja llarga vida. No dubto que hagi vist moltes coses i que n'hagi sentit contar moltes altres, fins i tot encara més descoratjadores que aquesta. La història que em va explicar no devia ser la més quimèrica de totes les que coneixia. A mi em va neguitejar bastant.

—Vostè —el vaig inquirir en acabar—, d'on ha sortit? Del *Llibre Negre* de Papini?

—No us rigueu de mi —em va contestar—. Ni tan sols estic segur d'estar fent el més correcte. Però de tota manera necessite els diners i em justifique pensant que si em limitava a lliurar-vos la caixa no us prendríeu l'assumpte seriosament.

Pel que sé és cert que el meu avi es va donar al joc, entre d'altres —diversos— vicis. L'escena de la partida de cartes que em va narrar Nebot m'ha visitat aquestes darreres nits quan intento agafar el son. El vetust palauet filipí, les regles pactades, els contrincants. No em va descriure la fesomia de cada un, ni calia que ho fes. La meva demència subtil m'ha regalat les imatges i amb els ulls closos veig el rostre diabòlic d'un d'ells. Sobrenaturalment dotat, va anar guanyant des del principi. No acceptaria la revenja que exigia el meu avi si no hi apostava l'ànima. Ell li va replicar amb una riallada. Sonava ridícul, és clar. Però no hi ha dubte que va canviar-li el caràcter. Els que el coneixien afirmaven que es va tornar més distant, més fred. El cor dur com una pedra, insensible. I no, em consta, perquè abans tingués fama de tou. Potser només era l'edat que aguditzava els seus defectes, no ho sé. D'aquestes coses a casa es parlava poc i mai amb franquesa. Tàcitament les dones en culpaven l'alcohol. Les seves piadoses germanes —les meves benivolgudes tietes— van insistir sense èxit que confiés en els metges: ell els detestava. No obstant això va

viure molt més del normal. Se'l va endur als cent anys un tramvia i algun testimoni de l'accident, algun imbècil, va gosar afirmar que havia donat un pas endavant en veure'l venir, o que, si no, hi hagué una força invisible que l'hi va empènyer.

Mentrestant, segons Nebot, un sacerdot de Reus va localitzar en ultramar la famosa caixa. Es trobava entre els objectes que es va emportar de Manila, després d'un exorcisme que va acabar en desastre: un home mort, un altre fugit, una munió de rates que sortien de les escletxes d'un casalot en ruïnes i xisclaven com mil dimonis. Més la inevitable pudor de sofre. Però encara que va venir a propòsit a Barcelona per restituir el contingut "al seu legítim propietari", ni el meu avi en primer lloc, ni després el meu pare, no van voler saber res de l'assumpte i el van engegar de mala manera. Ells eren, en les seves pròpies paraules, ateus i lliurepensadors, i no haurien cregut mai en superxeries espiritistes. (Nota al marge: tampoc no hi crec jo, amb la diferència que em sembla que jo no crec en res.)

Mossèn Blai Serra —així es deia el capellà— va morir més endavant com a missioner, en els manglars o en alguna leproseria, però havia deixat la caixa, amb instruccions, a la seva germana. La relíquia passaria encara per altres mans i donaria més voltes —l'arquebisbat de Tarragona, un antiquari francès, un gabinet de les meravelles a Amsterdam— abans que Nebot l'obtingués. Prefereixo estalviar-me els detalls d'aquest periple, que servirien per amanir un mal relat d'aventures. Per què li vaig pagar el preu —desorbitat, indecent— que demanava? Per desempallegar-me d'ell, o dels diners que em sobren i que he arribat a odiar? Per curiositat? També per esnobisme, per avorriment? El meu temperament solitari, malenconiós, propens als abismes, sensible a tota mena de fantasies, em converteix en víctima fàcil d'aquest tipus d'enganys?

Em diuen que l'han vist, el meu mariner valencià, desempenyorant algunes andròmines al mont de pietat del carrer Còrsega i comprant licors i tabacs cars en una botiga del passeig de Gràcia. Joanet, en assabentar-se de tot plegat, s'ha enutjat amb mi i m'ha dit que marxava, que n'estava tip. Accepto que n'estigui tip, però sé que tornarà. La part dels cabals que sosté el seu sou vitalici resta intocada als bancs: ja s'ha ocupat ell d'això. I, al cap i a la fi, algú haurà de tancar el negoci quan jo mori, o ingressi en una institució psiquiàtrica. Quant a la caixa, és de fusta de sàndal amb reforços metàl·lics. Sota el pany exhibeix uns símbols, traçats amb tinta vermella, que m'obsessionen: caràcters d'un alfabet que no he sabut localitzar en les meves enciclopèdies ni per mitjà d'un antic amic filòleg.

Aquella mateixa nit, òbviament, la vaig obrir amb la petita clau. Òbviament era buida. Em va semblar que percebia, però, un buf, un breu sospir exhalat juntament amb una olor familiar, de flors marcides i aigua corrompuda.

La ràbia roja

Maria Folch i la basarda del general

La primera vegada que el general va veure aquell gos va ser en la plaça de la Pau de Castelló. Havia tret el morro entre les cames dels paisans, que saludaven amb el braç enlaire i la mà estesa, i tot seguit es va ficar enmig de la desfilada amb perill d'entrebancar els combatents, les forces victorioses. Però ningú va reaccionar i, abans que ell poguera donar cap ordre, en un tancar i obrir d'ulls s'havia esvaït. De sobte es va adonar que el tenia als seus peus, en el balcó del Govern Civil. Que algú s'emporte —va bramar— aquest ca puçós! Dos dies abans havia estat el seu sant, i Kim Philby, corresponsal del Times, temps a venir l'espia més famós del món, va explicar a Sir Robert Hodgson, encarregat de negocis a Burgos, que els regulars volgueren prendre la ciutat pel seu compte, només per oferir-li-la com a regal per l'onomàstica. Van plantar la bandera nacional dalt del campanar, el Fadri, i els més ingenus pensaven que s'havia acomplit la gesta, però els combats encara serien llargs, carrer a carrer, tan extenuants i sagnants com havien estat arreu. La majoria de la gent continuava amagada en els refugis —el formiguer en què s'havia convertit el subsòl— i els que s'havien afanyat massa a eixir-ne hi tornaven a corre-cuita, si no topaven la mort.

No va encertar la puntada de peu que li llançà i els oficials i autoritats es comportaren com si no hagueren vist res, la qual cosa l'enfuriava. Se li va fer fonedissa una altra vegada l'animàlia, inexplicablement, així que va preferir guardar silenci sobre el cas. A la nit va reaparèixer, s'estava en el llindar de la cambra quan ell rematava en el llit la celebració de l'*alliberament*. No va badar boca, tot i que va pegar un bot i degué donar un en-surt a la pobra dona, si és que encara es podia espantar més, *mi general*. I tanmateix, reflexionava, no era tant que veiera el gos, sinó que tot d'una se'n feia conscient, se li imposava la seua presència. Ell no sabia, és clar, que era una gossa, ni quina gossa era. Niebla: el cadell ferit que Pablo Neruda havia trobat una nit a Madrid dins de la boira, atropellat per un camió de guàrdies d'assalt. La va portar amb Rafael Alberti i María Teresa León,

que la van guarir i en van tenir cura. Però no podien evitar que la guerra els envoltara igual que a tothom. Jugar a acaçar cérvols, mentre eren amb l'estat major de les Brigades Internacionals, instal·lat en El Pardo, i l'ofensiva nacionalista amenaçava la capital. Marxaren cap a la costa amb el govern i a Castelló van gaudir d'una calma fràgil durant uns quants mesos, gairebé no s'ho podien creure, en una vil·la amb jardí tan prop del mar. Però els bombardeigs, ací també, s'intensificaren, i la línia del front s'acostà perillosament. Llavors van haver de fugir d'una revolada i no es van recordar d'ella. Es va apressar darrere del camió que els evacuava a València fins que el seu cos menut es rendí.

En aquella alba d'udols clara i terrible —el sol roent que s'alçava pel Mediterrani— el general ordenava a la soldadesca que l'afusellaren. Però se n'escapolia, s'esmunyia entre els tarongers i les bales xiulaven i en uns moments ja es trobava fora de l'abast dels màusers. Beneïdes foren les seues potes veloces. Allà, en una arcàdia lluny de les cases i els afers dels homes, va ser lliure i feliç. Va tenir companys d'aventures, pròfugs com ella, i va parir una prole nombrosa de pelatge gris. Era aquesta gossada infame la que ara s'abraonava contra els flancs de la cavalleria de Sant Jordi, enmig d'una penombra de mal averany, una confusió mental alhora que don Juan March li lliurava la paga extra generosament concedida pel govern britànic. A ell i a altres camarades escollits que ajudaven a mantenir el país en la neutralitat, on la prudència manava que havia de romandre. O no va rebre mai els feixos de dòlars promesos? On eren? Potser se'ls havia quedat en dipòsit l'il·lustre banquer o pirata? Ningú diria ara que el general era ric, si el veien en sabatilles en el seu humil piset o assistint a missa.

Al principi no els havia sentit, aquelles primeres vegades quan Niebla s'hi presentava sola. Els lladrucs van començar després. I justament per això ell parlava tant, per no sentir-los, per fer com que no hi eren, dins o fora de les seues orelles, i els altres confabulats i els serveis secrets l'acusaven de xarrar massa i no aclarir res. Sentia la lladradissa com un cor infernal quan Franco va enviar els oficials a arrestar-lo. I ell temia sempre que Niebla, al capdavant de la batuda, el mossegara i li encomanara la ràbia roja. Ignorava, és clar, com podia saber-ho qui va comandar la repressió a Astúries, qui utilitzava el terror dels tabors per subjugar la població i s'havia guanyat a còpia de crueltat els successius ascensos, de capità al Marroc a capità general a València, no ho hauria pogut entendre, que aquesta gosseta salvatge i innocent no hauria mossegat mai ningú. “Todo lo que tú no hubieras hecho jamás lo hacían ellos, se clavaban los dientes, se mordían la carne, la desgarraban...”, va deixar escrit María Teresa en *Memoria de la melancolía*.

La primera edició d'aquest llibre electrònic s'acabà de compondre a Castelló de la Plana el 28 de desembre de 2017, dia dels Sants Innocents.

TAULA

Crèdits	2
Resum	3
Un cel nou i una terra nova	4
Citació	5
Dedicatòria	6
Just abans de la fi del món	7
Quinze anys després	30
El poema	34
Nota	35
Set somnis d'escriptors i un d'una escriptora	36
La mida de Kong	37
Mas de les tortugues	39
El drac i la garsa	41
Puaka enata	44
L'alegre nit de cap d'any del trenta-tres	46
L'extraterrestre	50
Restitució	54
La ràbia roja	58
Colofó	60